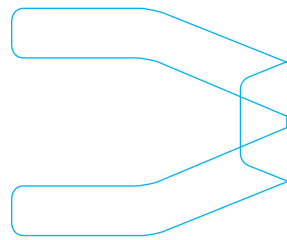

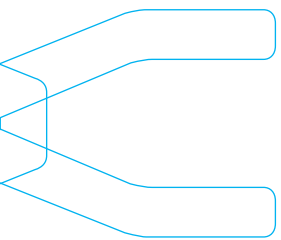
Vernieuwend Verbinden

COLLEGEPROGRAMMA
2019 - 2023

Vernieuwend

Verbinden

Inhoudsopgave

Hoofdstuk I

Vernieuwend Verbinden **04**

Hoofdstuk II

Uitgangspunten voor 2019 - 2023 **08**

Hoofdstuk III

Inhoudelijke hoofdstukken **12**

01.	Verbindende bestuurlijke vernieuwing	13
02.	Internationaal, Europa en grensoverschrijdend	17
03.	Economische structuurversterking	21
04.	Sociale agenda	27
05.	Mobiliteit, infrastructuur en ruimte	31
06.	Energiebeleid	35
07.	Veiligheid en leefbaarheid	39
08.	Arbeidsmarkt en onderwijs	43
09.	Landbouw, natuur en faunabeheer	47
10.	Cultuur, erfgoed en sport	51

Hoofdstuk IV

Financiën **54**

Financiële spelregels collegeperiode 2019 - 2013	60
--	----

Hoofdstuk V

Verdeling van portefeuilles **64**

Hoofdstuk I. Vernieuwend Verbinden

Voor u ligt het Collegeprogramma voor 2019 - 2023: 'Vernieuwend Verbinden' van het eerste en enige provinciale extraparlementaire college van Nederland. Een bestuurlijke vernieuwing om recht te doen aan de maatschappelijke opgaven en het politiek-bestuurlijke klimaat van onze tijd. Een vernieuwing gericht om op inhoud bruggen slaan tussen de politiek en de Limburgse samenleving, verbindingen te maken tussen partijen en vanuit goede duale verhoudingen het provinciale debat met elkaar te voeren.

De kandidaat-gedeputeerden,

Joost van den Akker
Carla Brugman-Rustenburg
Ruud Burlet
Andy Drippy
Robert Housmans
Ger Koopmans
Hubert Mackus

Een extraparlamenteair college

Een extraparlamenteair college is een College van Gedeputeerde Staten waarbij niet het partijlidmaatschap van de kandidaten doorslaggevend is, maar én draagvlak én de bestuurlijke en/of inhoudelijke expertise én geschiktheid. Een team bestuurders dat herkenbaar is voor Provinciale Staten en het vertrouwen verkrijgt van Provinciale Staten. Het samenspel binnen het college is daarbij net zo belangrijk als het samenspel met de Staten en de Limburgse samenleving. Een college van bestuurders, met oog voor de samenstelling van Provinciale Staten, en nog belangrijker, het belang voor ogen van de grote maatschappelijke uitdagingen van Limburg voor de komende jaren. Uitdagingen waarover de afgelopen maanden uitgebreid inhoudelijk is gesproken, met alle partijen in het Limburgs Parlement. Een gesprek op inhoud, over politieke principes en altijd met respect voor elkaars standpunten en grondslagen. De gesprekken van de informatiefase hebben op 10 mei 2019 geleid tot een breed onderschreven verklaring van gezamenlijke uitgangspunten. Vanuit die uitgangspunten is vervolgens – door een ruime meerderheid in Provinciale Staten – politiek-bestuurlijke wil én moed getoond om te komen tot een extraparlamenteair college. Een bestuursvorm die niet eerder in de Nederlandse provinciale politiek is vertoond. Een bestuursvorm waarmee samenwerking mogelijk is die in politiek-bestuurlijke zin recht doet aan de verkiezingsuitslag, het doorlopen (in) formatieproces en de gedeelde gezamenlijke uitgangspunten.

Vernieuwend verbinden op tien thema's

Aan een extraparlamenteair college ligt geen coalitieakkoord ten grondslag, maar een collegeprogramma met een brede betrokkenheid van de politieke partijen (bijvoorbeeld via de verkiezingsprogramma's) én de samenleving. Het collegeprogramma geeft vooral uiting en richting aan de grote maatschappelijke opgaven en sociaal-economische kansen in Limburg. Uit het voorliggende Collegeprogramma spreekt trots om aan de slag te mogen gaan voor het Limburgs belang. Een ambitieus programma voor de komende jaren op een tiental thema's waarmee samen met onze vele partners gewerkt wordt aan de toekomst van Limburg:

01. Verbindende bestuurlijke vernieuwing
02. Internationaal, Europa en grensoverschrijdend
03. Economische structuurversterking
04. Sociale agenda
05. Mobiliteit, infrastructuur en ruimte
06. Energiebeleid
07. Veiligheid en leefbaarheid
08. Arbeidsmarkt en onderwijs
09. Landbouw, natuur en faunabeheer
10. Cultuur, erfgoed en sport

Tien thema's waarbij iedereen wordt uitgenodigd om actief mee te doen aan de Limburgse opgaven en waarmee wij mensen willen ondersteunen die het nodig hebben. Tien thema's waarmee wij economische groei en onderwijsinnovatie van Limburg verder willen versterken. Thema's waarmee we mensen die het economisch moeilijk hebben of gezinnen in armoede kunnen ondersteunen en thema's waarmee we eenzaamheid willen bestrijden. Een resultaatgerichte sociale agenda is daarom hard nodig, met name in Zuid-Limburg waar achterstanden zijn qua (gezonde) levensverwachting, (arbeids)participatie, eenzaamheid onder senioren en armoede. Tien thema's waarin wij alle cultuuruitingen, de trots op ons Limburgs erfgoed, diversiteit van de Limburgse samenleving en democratische vernieuwing concreet gestalte geven, samen met de Limburgers. Tien thema's waaruit ambitie spreekt om werk te maken van een toekomstbestendige en betaalbare energielevering, een verbindend elektriciteits-, wegen-, spoor- en lucht- en digitaal netwerk dat niet ophoudt bij onze provinciegrenzen. Tien thema's waarmee wij in Brussel, Den Haag, onze buurlanden en de Euregio's de samenwerking zoeken, het Limburgs belang bepleiten en de beschikbare middelen naar Limburg willen halen. Kortom, een tiental thema's waar 'vernieuwend verbinden' als een rode draad doorheen loopt.

De provincie is een middenbestuur dat voortdurend schakelt in het midden van verschillende schaalniveaus. Zowel midden tussen de verschillende overheden (Europese Unie, rijks-overheid, buurlanden, euregio's, waterschappen en gemeenten) als ook midden in de samenleving: met onze partners, burgers, bedrijven en instellingen. De opgaven zoals hierboven zijn beschreven hebben een eigen schaalniveau en krachtenvelden. Vaak echter zijn afwegingen nodig op het regionale schaalniveau. Partners vragen ook om regionale belangenafweging, duidelijke kaders en keuzes en een heldere koers. De Provincie staat er voor om Limburg vernieuwend én verbindend verder te helpen. Soms ondersteunend en helpend, soms richtinggevend, kaderstellend of handhavend, soms met een tijdelijke extra impuls, soms meerjarig en soms ook bewust loslatend in vertrouwen. Dat is onze rol als middenbestuur. Dat wordt onze inzet voor de komende vier jaar.

In de inhoudelijke uitwerking wordt gezocht naar (wisselende) meerderheden in de Staten. Er is immers geen sprake meer van een vaste coalitie en een oppositie. Gedeputeerden zitten dan ook niet namens een politieke partij in het college. Ze kunnen wel uit politieke partijen komen, maar ook van 'buiten'. De selectie van kandidaat-gedeputeerden is gebeurd onder regie van de formateurs Ger Koopmans en Karin Straus, waarbij partijen ook kandidaten hebben aangedragen. Deze bestuurlijke vernieuwing willen wij in de uitwerking dan ook in samenspraak met Provinciale Staten verder vormgeven. Dat kan ook via bijvoorbeeld werkgroepen uit Provinciale Staten en/of nieuwe werken overlegvormen. Deze bestuurlijke vernieuwing willen wij ook met de Limburgse samenleving verder oppakken. Het stimuleren van actief burgerschap, burgerparticipatie en burgercoöperaties vinden wij in ons beleid een rode draad. Vandaar ook dat deze thema's niet bij één portefeuille zijn ondergebracht, maar door alle programma's heen lopen. Wij werken als collegiaal bestuur, zijn bereid om voortdurend te leren van elkaar, van de Staten en van onze partners in de Limburgse samenleving. Daarbij past dat we onze bestuursstijl tussentijds evalueren.

In de afgelopen maanden hebben wij veel reacties vanuit de samenleving ontvangen ter inspiratie voor het Collegeprogramma. Deze zijn ook op de provinciale website gepubliceerd en na te lezen. In de volgende hoofdstukken zijn suggesties verwerkt en zullen andere ideeën mogelijk een plek kunnen krijgen in de nadere uitwerking en de verschillende plannen zoals die nog opgesteld gaan worden. Deze grote betrokkenheid zien wij tevens als een mooi startpunt om met elkaar nader het gesprek aan te gaan en samen werk te maken voor de toekomst van Limburg.

Het Collegeprogramma zal na de benoeming van de gedeputeerden in de eerste vergadering van het nieuwe college van Gedeputeerde Staten formeel worden vastgesteld.

Hoofdstuk II. Uitgangspunten voor 2019 - 2023

Alle politieke partijen in Provinciale Staten hebben op 10 mei 2019 verklaard om de volgende uitgangspunten te onderschrijven voor de periode 2019 - 2023. Deze verklaring is een belangrijke basis voor de goede politieke verhoudingen en vertaling van de politieke principes in Provinciale Staten en het duale debat tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten. Voor de ondertekenaars van dit collegeprogramma vormen deze uitgangspunten de basis voor het programma.

De SP heeft een voorbehoud gemaakt ten aanzien van twee specifieke passages. Zij herkent zich niet in 'de noodzaak van arbeidsmigratie' en onderschrijft de zin 'voor het algemeen belang kan het soms nodig zijn om tegen de stroom in te gaan en impopulaire maatregelen te nemen' niet. Voor het overige onderschrijven zij de uitgangspunten.

1. Wij werken open en transparant. Wij maken een eigen, autonome, Limburgse afweging en laten ons primair leiden door hetgeen waarop wij als Limburgs provinciebestuur invloed kunnen uitoefenen in het belang van Limburg. Gedeputeerde Staten leggen hierover verantwoording af aan Provinciale Staten. Uitgangspunt is dat alle informatie openbaar is voor iedereen die hiernaar vraagt, tenzij er relevante redenen zijn om de (bijvoorbeeld bedrijfsgevoelige) informatie vertrouwelijk te houden.

2. Wij staan voor een inclusieve, open en participatieve samenleving. Wij beschermen de beginselen van onze rechtsstaat en de mensenrechten. Iedereen in Limburg, van elke levens- of geloofsovertuiging, politieke gezindheid, geaardheid, afkomst, sekse en genderoriëntatie, heeft het recht om te zijn wie hij of zij is en om te geloven wat hij of zij gelooft. Verschillen tussen mensen mogen geen belemmering zijn voor deelname aan de samenleving, maar kunnen een meerwaarde hebben. Waar mogelijk leveren wij een bijdrage om de emancipatie en participatie van kwetsbare groepen en senioren en om de integratie van nieuwkomers te bevorderen. Tegelijkertijd vragen wij van mensen om zich tot het uiterste in te spannen om zelf ook een bijdrage te leveren aan onze Limburgse samenleving. De uitvoering van de Sociale Agenda, gekoppeld aan economische structuurversterking, wordt versterkt doorgezet, waarbij zelfredzaamheid wordt bevorderd. Wij erkennen de noodzaak van arbeidsmigratie, maar werken vooral aan het vergroten van het arbeidspotentieel in Limburg.

3. Wij kijken met trots en optimisme naar de toekomst van Limburg. Wij handelen vanuit een ontwikkelingsgerichte benadering. Initiatief en ondernemerschap kunnen rekenen op onze steun. Wij werken aan een Limburg waarin het aantrekkelijk is om te blijven en je te vestigen. Dit doen wij vanuit meerjarig partnerschap met onze Limburgse kennis- en onderwijsinstellingen, bedrijfsleven, overheden en maatschappelijke organisaties.

4. Limburg neemt actief deel aan de Euregio's en in de Europese Unie. Door onze bijzondere ligging in de Euregio's is Limburg zeer gebaat bij een goede relatie en samenwerking met de buurlanden België en Duitsland. Wij zullen ook actief de samenwerking zoeken met (fondsen van) de Europese Unie om Limburgse projecten en programma's mogelijk te maken.

- 5.** Wij hebben oog voor de menselijke maat en het draagvlak van maatregelen bij inwoners. Dit betekent dat wij onze inwoners zo goed mogelijk zullen betrekken bij ons beleid. Wij stimuleren nieuwe vormen van burgerparticipatie en burgerinitiatieven en streven, als een van de voorbeelden, naar de invoering van een correctief bindend referendum in Limburg. Wij zijn een betrouwbare overheid voor de Limburgse burger. Voor het algemeen belang kan het soms nodig zijn om tegen de stroom in te gaan en populaire maatregelen te nemen.
-
- 7.** Privacy is een groot goed. Wij respecteren de persoonlijke levenssfeer van de inwoners van Limburg. De Provincie Limburg voert een privacy-beleid dat voldoet aan de relevante, actuele wetgeving, jurisprudentie en ontwikkelingen.
- 6.** Onder de voorwaarden haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak stellen wij ons, als middenbestuur, op als een betrouwbare partner van het Rijk en van gemeenten. Dit betekent dat wij onze rol zullen pakken bij onder andere de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken en realistische ambities rondom de klimaat- en energietransitie, zoals bij de totstandkoming van Regionale Energie Strategieën (RES). Wij erkennen dat mensen vanuit verschillende uitgangspunten en opvattingen meewerken aan een innovatief energietransitiebeleid, welke onze economische structuur versterkt, ons minder afhankelijk maakt van fossiele brandstoffen uit het buitenland (bijvoorbeeld Rusland en Arabische landen) en tegelijkertijd de gevolgen van uitstoot vermindert en rekening houdt met biodiversiteit.
-
- 8.** Wij gaan verstandig om met belastinggeld. Iedere euro die de provincie uitgeeft, is door Limburgers verdiend en door de Limburgse belastingbetalers afgedragen. Dit geld moet zuinig en zinnig worden besteed. De provincie hoort het goede voorbeeld te geven en haar begroting op orde te hebben. Dit betekent ook een verstandige omgang met onze Es-sent-gelden.

Hoofdstuk III. Inhoudelijke hoofdstukken

Wat is de maatschappelijke opgave?

Limburg is een prachtige provincie. Daar zetten de inwoners zich elke dag weer voor in. Ieder op zijn of haar eigen manier. Een provinciebestuur kan nóg zo ambitieus zijn, zonder deze energie uit de samenleving komt er niets van de grond. De kunst is dus om als provinciebestuur aan te sluiten bij de kracht die in Limburg aanwezig is en die te versterken. Door slimme verbindingen te leggen, door wat goed is te behouden en door innovatie te stimuleren. Zo vergroten wij de slagkracht van ons beleid én van Limburg.

Het aandeel senioren en nieuwkomers in onze provincie groeit. Interactie tussen mensen vindt steeds vaker digitaal en internationaal plaats. De welvaart en het gemiddelde opleidingsniveau nemen toe, maar niet voor iedereen. Sociale verbanden zoals verenigingen waren vroeger vanzelfsprekend, maar staan nu onder druk. Inwoners willen meer inspraak en zeggenschap over hun eigen leefomgeving. Deze ontwikkelingen hebben niet alleen effect op onze economie, onze samenleving en onze leefomgeving, maar vragen ook om vernieuwende manieren van besturen.

Wat is onze ambitie?

In de verklaring van uitgangspunten van 10 mei 2019 hebben partijen het volgende vastgesteld:

“Wij hebben oog voor de menselijke maat en het draagvlak van maatregelen bij inwoners. Dit betekent dat wij onze inwoners zo goed mogelijk zullen betrekken bij ons beleid. Wij stimuleren nieuwe vormen van burgerparticipatie en burgerinitiatieven en streven, als een van de voorbeelden, naar de invoering van een correctief bindend referendum in Limburg. Wij zijn een betrouwbare overheid voor de Limburgse burger. Voor het algemeen belang kan het soms nodig zijn om tegen de stroom in te gaan en impopulaire maatregelen te nemen.”

Iedere euro belastinggeld kan maar één keer worden uitgegeven. Daarom zijn sturing en belangenafweging vanuit de overheid nodig. En het is minstens zo belangrijk voor een middenbestuur om oog te hebben voor initiatieven van onderop. Initiatieven die kleinschalig zijn en dichtbij de mensen staan, lokaal geworteld en gedragen. Die initiatieven leveren een waardevolle bijdrage aan de leefbaarheid in Limburg. Dat inwoners zich zélf eigenaar voelen en initiatief nemen om hun leefomgeving te verbeteren is van grote waarde, ook als de uitkomst niet perfect past binnen de beleidskaders van de provincie of de gemeente. De overheid kan dergelijke initiatieven ondersteunen, bijvoorbeeld met een lening of subsidie, maar ook door zich er juist minder mee te bemoeien via allerlei regels en vergunningen. Wij zullen de verschillende maatschappelijke organisaties in Limburg blijven ondersteunen, maar tegelijkertijd uitdagen om een grotere eigen verantwoordelijkheid te nemen.

Wij zullen actief zoeken naar nieuwe manieren om inwoners bij beleid te betrekken. Het initiatiefvoorstel voor de Burgertop en het participatieve proces van de Limburg Agenda kunnen hierbij als voorbeeld dienen. Ook een correctief bindend referendum kan onze representatieve democratie versterken, als een soort hand- of noodrem voor de inwoners. Wij zullen gemeenten ondersteunen bij vernieuwende vormen van

communicatie en burgerparticipatie, zoals bijvoorbeeld de gemeenten Peel & Maas, Beekdaelen en Beesel.

Wij maken een eigen, autonome, Limburgse afweging en laten ons primair leiden door hetgeen waarop wij als Limburgs provinciebestuur invloed kunnen uitoefenen in het belang van Limburg. Gedeputeerde Staten leggen hierover verantwoording af aan Provinciale Staten. De maatschappelijke opgaven in Limburg zijn leidend voor ons handelen. Waar dat effectiever en efficiënter is dan op lokaal of nationaal niveau zullen wij als Provincie onze rol pakken (subsidiariteitsbeginsel) conform het Interbestuurlijk Programma (IBP), of dat nu faciliterend of regisserend is. Wij zijn een betrouwbare partner voor gemeenten en zullen kansen pakken om onze krachten te bundelen, maar wij zullen geen gemeentelijke taken overnemen. Wij streven naar regionaal maatwerk om optimaal recht te doen aan regionale verschillen.

Voor een extraparlamenteair College is het nog belangrijker om veelvuldig contact met de Limburgse samenleving te onderhouden binnen en buiten de bekende netwerken, in Den Haag, Brussel, Düsseldorf, Luik, Hasselt en waar ook ter wereld, in het belang van onze provincie én haar inwoners. Daarvoor nemen wij actief deel aan evenementen, bijeenkomsten en informele gelegenheden om de Limburgse strategische belangen continu uit te dragen en te dienen. Zelf treden we ook als organisator op.

Ambitieuus beleid vraagt om een sterke ambtelijke organisatie die zich blijft ontwikkelen, die flexibel kan meebewegen en naar buiten gericht is. De Provincie participeert steeds meer in grote projecten en programma's met verschillende partners. Dit vraagt enerzijds om nieuwe vormen van verbindend leiderschap en ambtelijk ondernemerschap. Anderzijds vraagt dit om de nodige expertise en professionaliteit om onze organisatie (financieel) in control te houden. Voor een gedegen collectieve besluitvorming is het cruciaal dat risico's en rendementen scherp in het oog worden gehouden en integraal aan de bestuurstafel worden afgewogen.

Waar kiezen wij voor?

- Wij stellen een verordening op die een correctief en politiek bindend (en een raadgevend) referendum mogelijk maakt en zullen hier actief gebruik van maken in deze Collegeperiode. Als randvoorwaarde voor de geldigheid van een correctief bindend referendum geldt een minimale opkomst gelijk aan de opkomst bij de meest recente Provinciale Statenverkiezingen.
- Wij werken open en transparant. Uitgangspunt is dat alle informatie openbaar is voor iedereen die hiernaar vraagt, tenzij er relevante redenen zijn om (bijvoorbeeld bedrijfsgevoelige) informatie vertrouwelijk te houden. Waar mogelijk maken wij data openbaar zodat derden hier gebruik van kunnen maken (open data).
- Wij stimuleren en ondersteunen burgerinitiatieven, vormen van zelfsturing en andere initiatieven waarbij inwoners op een vernieuwende manier bij het bestuur betrokken worden.
- Wij zijn een betrouwbare partner voor gemeenten en zullen kansen pakken om onze krachten te bundelen, maar wij zullen geen gemeentelijke taken overnemen.
- Wij zullen alleen gemeentelijke herindelingen steunen als alle betrokken gemeenteraden daarover een positief besluit hebben genomen en als voldaan wordt aan de vier criteria van het nieuwe beleidskader gemeentelijke herindeling (maart 2019) van het Kabinet: draagvlak, bestuurskracht, interne samenhang en nabijheid van bestuur en regionale samenhang.
- Wij streven naar regionaal maatwerk om optimaal recht te doen aan regionale verschillen.
- Wij voeren een actieve lobby in Den Haag, Brussel en Düsseldorf voor de belangen van Limburg. Het Limburgs Aanbod aan het Kabinet ('Limburg maakt Nederland groter! Samen optrekken in de klimaat- en energietransitie & de aanpak van regionale knelpunten') kan hierbij als basis dienen.
- Wij nemen actief deel aan de Euregio's en in de Europese Unie om projecten en programma's te realiseren in het belang van Limburg.
- Wij zetten het adviesrapport over deregulering bij evenementen om in concrete acties, zodat organisatoren van evenementen minder onnodige regeldruk ervaren.
- Wij nodigen Provinciale Staten uit om ideeën aan te dragen en actief mee te denken

over het beleid dat wij in deze extraparlamentaire Statenperiode zullen voeren. Vanwege het extraparlamentaire karakter van ons College is het van belang dat moties en initiatiefvoorstellen van Provinciale Staten die oproepen tot aanvullende acties gepaard gaan met de daarvoor benodigde financiële dekking. Ongedekte moties en initiatiefvoorstellen zullen niet worden uitgevoerd.

- De Provincie Limburg werkt samen met verschillende verbonden partijen en maatschappelijke, culturele en economische organisaties. Wij achten het hierbij van belang om gebruik te maken van de ervaring en het netwerk van mensen die in de politieke en maatschappelijke wereld hun sporen hebben verdiend.
- Wij vragen de directie om een geactualiseerde organisatievisie op te stellen en uit te voeren, gericht op een flexibele, effectieve en kostenefficiënte organisatie. De komende jaren gaan veel medewerkers met pensioen. In de organisatievisie zal ook gekeken worden naar de wijze waarop met de invulling van vrijkomende vacatures wordt omgegaan. Op het gebied van inhuur en opdrachtverlening willen wij binnen deze collegeperiode een aanzienlijke efficiëntieslag maken.

Wat is de maatschappelijke opgave?

Werken zonder grenzen betekent juist in Limburg meer welvaart. De economie van Limburg 'als meest internationale provincie' is ingebed in een sterke Europese regio met veel koopkracht, arbeidspotentieel, innovatieve bedrijven, sterke kennisinstututen en een goed leef- en vestigingsklimaat. Het Limburgse bedrijfsleven exporteert veel, gerelateerd aan economische activiteiten zelfs het meest van alle provincies. Ook de klantengroep van vele ondernemingen en organisaties in Limburg is internationaal (onder meer in de horeca, retail, onderwijs en zorg). Onze Brightlands campussen werken voor toponderzoek en innovaties samen over de grens. Voor de mogelijke vestiging van de Einstein Telescoop worden de krachten over de grens gebundeld. En waar het arbeidspotentieel in Limburg en de euregio onvoldoende is om de tekorten op te vangen, kunnen arbeidskrachten van elders (tijdelijk) vaak uitkomst bieden in belangrijke Limburgse sectoren als de land- en tuinbouw, de maakindustrie en de logistiek. Ook op andere terreinen kunnen we niet binnen grenzen denken. Denk aan de energietransitie, de veiligheid, faunabeheer, de culturele infrastructuur en bovenal in de mobiliteit. Ook daar moeten wij over de grenzen kijken en werken als wij de Limburgse belangen optimaal willen dienen. Er is de afgelopen periode daarom ook ingezet op nabije grensoverschrijdende samenwerking met diverse partners, om stapsgewijs in alle sectoren verder te komen in de richting van een grensoverschrijdend werk- en leefgebied. Limburgse partners maken goed gebruik van Europese middelen en de Provincie is daarbij vaak een belangrijke partner. De basis voor grensoverschrijdend denken en handelen van Limburgers wordt gelegd in het verenigingsleven en in ons onderwijs.

Wat is onze ambitie?

In de verklaring van uitgangspunten van 10 mei 2019 hebben partijen het volgende vastgesteld:

"Limburg neemt actief deel aan de Euregio's en in de Europese Unie. Door onze bijzondere ligging in de Euregio's is Limburg zeer gebaat bij een goede relatie en samenwerking met de buurlanden België en Duitsland. Wij zullen ook actief de samenwerking zoeken met (fondsen van) de Europese Unie om Limburgse projecten en programma's mogelijk te maken."

Waar kiezen wij voor?

- Wij hebben één agenda voor grensoverschrijdende samenwerking en public affairs, waarin wij vanuit onze programma's samenwerken met partners over de grens en met een sterke oriëntatie op de agenda's in Den Haag, Brussel, buurlanden en de Euregio's. Wij zullen dit collegeprogramma daarom ook meertalig presenteren en beschikbaar stellen.
- Wij zijn bestuurlijk zichtbaar en ambtelijk permanent vertegenwoordigd in Brussel, Den Haag en Düsseldorf en ontwikkelen een sterk netwerk in Vlaanderen, Wallonië, Noordrijn-Westfalen;
- Wij trekken samen op met Zuid-Nederlandse provincies en grensprovincies en zijn een actieve partner binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO).
- Wij dragen vanuit de Limburgse programma's bij aan grensoverschrijdende agen-

davorming en ontwikkeling van projecten. Daartoe zijn wij ook actief lid van de Euregio's. De grenslandagenda, de agenda van de euregio en de inzet voor Europese fondsen brengen wij meer in samenhang en daartoe zullen wij ook de verschillende betrokken partners en ministeries aanspreken.

- Onze focus ligt bij de buurregio's en buurlanden. Voor andere landen in Europa en de wereld zoeken wij vanuit concrete kansen primair aansluiting bij nationale (handels) missies en handelsmissies van onze buurlanden.
- Wij hebben zicht op de knelpunten bij grensoverschrijdend ondernemen, werken en leren. Daarbij hebben wij ook aandacht voor de grensoverschrijdende arbeidsmarkt en toeleiding daar naar toe (onderwijs). En waar mogelijk dragen wij bij aan oplossingen. Wij ondersteunen daartoe het Institute for Transnational and Euregional cross border cooperation and Mobility (ITEM) en de door Provincie Limburg erkende grensinfopunten. Ook ondersteunen wij de jaarlijkse grenslandconferentie.
- Wij gaan gemeenten en regio's ondersteunen om verbindingen te leggen tussen ambities en beschikbare Europese programma's en middelen. Gemeenten hebben die kennis onvoldoende in huis en het is ook effectief om de krachten op Limburgse schaal te bundelen.
- Wij ondersteunen grensoverschrijdende innovaties, exportbevordering en acquisitie via de Limburgse campussen en LIOF. Wij ondersteunen het MKB in het aangrijpen van euregionale kansen, bijvoorbeeld via de overeenkomst van 26 april 2019 tussen LIOF, de Belgisch-Limburgse investeringsmaatschappij (LRM) en de Duitse ontwikkelingsmaatschappij (NRW.Bank).
- Wij benutten de kansen van Europese middelen in de nieuwe Europese Structuurfondsperiode 2021-2027 en continueren de huidige cofinancieringssystematiek. Wij zullen daartoe terugblikken op de huidige periode en zullen een voorstel doen voor een aanpak met (financiële) resultaten voor de periode 2021-2027, qua doelen en resultaten toegespitst op deze collegeperiode. Daarbij kijken wij ook naar de mogelijkheid om vanuit Europese en provinciale doelen flexibeler in te spelen op cofinancieringsmogelijkheden en de aanpak bij andere grensprovincies. De prioriteit binnen de Zuid-Nederlandse provincies ('houtschoolschets') is primair de transities in klimaat, energie, landbouw, grondstoffen en maatschappij.
- Wij continueren onze bijdrage aan het programma 'Working on Europe' en streven naar een Euregionaal ontmoetingscentrum om grensoverschrijdend leven, leren en werken te stimuleren. Een trefpunt dat ook de samenwerking in de Europese Unie en het belang van het Verdrag van Maastricht aan bijvoorbeeld scholieren, inwoners en toeristen op een speelse manier vertelt en het debat over Europa en de Europese unie springlevend houdt. Daarbij benutten wij ook de kansen die de intense samenwerking van het verenigingsleven aan beide kanten van de grens biedt.
- Wij continueren de lobby voor de Einstein Telescoop in de grensregio rond Zuid-Limburg.
- Er dient een betere taak- en rolverdeling te komen tussen het kennisinstituut ITEM, de frontoffices van de Grensinfopunten en de backoffices van het Team Grensoverschrijdend Werken en Ondernemen van de Belastingdienst, Bureau Duitse Zaken van de Sociale Verzekeringsbank, ten behoeve van een effectievere dienstverlening en eenduidigere (naams)bekendheid bij burgers en bedrijven te realiseren.
- In ons kennis(infrastructuur)beleid werken wij in een Europese en nationale context. Daarbij kijken wij ook naar de potentie van aanwezige instituten, infrastructuur en agenda's (nationaal, buurlanden en Europees) en de Europese kennis- en innovatieregio rond Zuid-Nederland. Wij zoeken daarbinnen ook actieve samenwerking met Noord-Brabant en Brainport Eindhoven en Brainport-network.

Wat is de maatschappelijke opgave?

De Provincie Limburg heeft een lange traditie op het gebied van economisch beleid. Terwijl de rijksoverheid het regionaal-economisch beleid eind jaren '90 en begin 21e eeuw grotendeels heeft gedecentraliseerd en zich met name ging richten op een beleid voor 'topsectoren', is er anno 2019 met de Europese ambities van een 'missiegedreven aanpak', circulaire economie en de door de VN geïnitieerde doelen voor duurzame ontwikkeling, een sterkere focus gekomen op de grote maatschappelijke opgaven. Juist in deze mondiale opgaven biedt de Limburgse traditie (in transitie) kansen om actief in te spelen op de nationale missies, de Europese ambities en de wereldwijde opgaven. De maatschappelijke opgaven laten zich niet vangen in klassieke sectoren, individuele disciplines of traditionele beleidsvelden. Grote opgaven zoals gezond en vitaal oud worden, grondstoffen en materialen hergebruiken of ieders kracht en talent benutten in onze samenleving, vragen om een brede, ambitieuze blik. Juist in de gediversifieerde economie als Limburg, is het stimuleren van ondernemerschap (meer startups en doorgroei), samenwerking en verbindingen leggen tussen partijen, een belangrijke provinciale kerntaak. De groei in de komende jaren van bijvoorbeeld de logistiek zal vergezeld gaan met een toenemende noodzaak van multimodale vervoersconcepten, digitalisering, nieuwe en andere werkgelegenheid en een goede landschappelijke en ruimtelijke inpassing. De Limburgse economie is met haar industrie, logistiek en zorg extra gevoelig voor de grote technologische en digitale veranderingen die spelen en zich sterker zullen gaan manifesteren. Dat vergt van Limburg een sterk adaptief vermogen, waarbij ook de provinciale overheid richting moet geven en soms stelling moet innemen.

De afgelopen jaren is er veel geïnvesteerd in de basis van bedrijfs- en campuslocaties, de kennisinfrastructuur, diverse faciliteiten voor het MKB en het stroomlijnen van onze acquisitiekracht en exportbevordering. De provincie voert daarmee een actief stimulerend industriebeleid in de betekenis van een vernieuwende verbinding tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven. De opgave voor de komende jaren is om deze basisinvesteringen nog meer te laten renderen voor de Limburgse samenleving als geheel. Brightlands is van ons allemaal. De innovaties van de Limburgse campussen en de investeringen in de kennisinfrastructuur, zullen nog sterker dan voorheen ingebed moeten zijn in het Limburg van alledag, de innovatieve MKB'er om de hoek en de scholier of student met ambitie om te leren en te ondernemen via doorlopende leerlijnen en leer-werkplekken. Het Limburgse bedrijfsleven bestaat voor 99% uit MKB'ers (actieve ondernemingen waaronder ook veel familiebedrijven) en is daarmee de kurk waarop onze economie drijft. Zij zorgen er zelfs voor dat Limburg van alle provincies het meeste exporteert. Zij zorgen voor werkgelegenheid en zijn als (toe)leverancier en vernieuwer een onmisbare schakel. De grote uitdagingen voor het MKB zijn verdergaande internationalisering, vergrijzing van het personeels- én klantenbestand, technologische ontwikkelingen, flexibiliteit, duurzaamheid en wet-en regelgeving. De kwaliteit van de Limburgse bedrijfslocaties, startup faciliteiten, congresomgevingen en (tijdelijke) huisvestingsconcepten, krijgen de komende jaren extra aandacht. Ook maakt Limburg nog te weinig gebruik van haar ligging als het gaat om grensoverschrijdend ondernemen, kennisuitwisseling en gezamenlijk optrekken met onze buurlanden en buurregio's. Met de 'post' in Düsseldorf, de grensoverschrijdende samenwerking tussen de ontwikkelingsmaatschappijen, grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling en het opzetten van gezamenlijke kennisinstututen vanuit de prioriteiten van onze Limburgse campussen en de kennisinstellingen over de grens, kan de basis verder uitgebouwd worden. Zo werken we ook over en weer aan de naamsbekendheid van onze kennis, expertise en bedrijvigheid die in onze euregio aanwezig is. Ook zullen de Brightlands campussen meer uit EU-middelen moeten gaan putten vanuit de nieuwe Europese meerjarenbegroting, via bijvoorbeeld de Horizon Europe programma's.

Wat is onze ambitie?

In de verklaring van uitgangspunten van 10 mei 2019 hebben partijen het volgende vastgesteld:

“Wij kijken met trots en optimisme naar de toekomst van Limburg. Wij handelen vanuit een ontwikkelingsgerichte benadering. Initiatief en ondernemerschap kunnen rekenen op onze steun. Wij werken aan een Limburg waarin het aantrekkelijk is om te blijven en je te vestigen. Dit doen wij vanuit meerjarig partnerschap met onze Limburgse kennis- en onderwijsinstellingen, bedrijfsleven, overheden en maatschappelijke organisaties.”

Vanuit dit uitgangspunt willen wij de komende periode werken aan de economische structuurversterking van Limburg, met oog voor maatschappelijke effectiviteit, organisatorische, financiële efficiency en inhoudelijke bijsturing waar nodig.

Waar kiezen wij voor?

Wij zien economische structuurversterking als een belangrijke impuls om een aantal grote opgaven en economische kansen in de Limburgse samenleving aan te pakken, partnerships te ontwikkelen en trots en enthousiasme te mobiliseren bij eenieder die hierin een bijdrage wil leveren.

Economische strategie, Brightlands, kennisinfrastructuur en LIOF

- Er wordt een nieuw en missiegedreven economisch en strategisch kader ontwikkeld waarin de maatschappelijke betekenis van de Brightlands-campussen, kennisinfrastructuur, centres of expertise/excellence en LIOF voor het Limburgse MKB, onderwijs, talentontwikkeling, startup-faciliteiten en de grensoverschrijdende samenwerking nader worden uitgewerkt. In dit kader zal ook worden opgenomen hoe wij omgaan met revenuen (zoals 'Intellectual Property', dividend en anderszins) waar op basis daarvan eventueel aanvullende middelen beschikbaar komen.
- In dit missiegedreven strategisch kader wordt een perspectief voor 2030 geschetst gericht op de Limburgs maatschappelijke opgaven, waarbij in ieder geval ingezet wordt op het versterken en stroomlijnen van de samenhang tussen de Brightlands-campussen, het Kennis-as programma en ook de andere ontwikkelingen en spelers (bestaand en nieuw) worden benut. Bijzondere aandacht wordt gegeven aan de inspiratie en samenwerking die er vanuit het voorbereidend en middelbaar beroepsonderwijs (V/MBO) hieraan kan worden gegeven.
- Om de effectiviteit van de governance van de Brightlands-campussen te bevorderen overwegen wij een separate entiteit, waarin de campusdirecties hun specialistische kennis over bijvoorbeeld vastgoed, valorisatie, public affairs en communicatie optimaal voor het Brightlands concept kunnen inzetten. Wij staan open voor het toetreden van nieuwe aandeelhouders tot de campussen. Ook stroomlijnen wij de verschillende ondersteunende fondsen voor de campussen.
- Wij richten op basis daarvan onze provinciale instrumenten en rol in zoals het aandeelhouderschap in de campus-organisaties, projectfinanciering en de inzet van LIOF als onze uitvoeringsorganisatie, evenals de MKB-fondsen. Dit gebeurt in overleg met onze stakeholders, maar ook nieuwe partners die een bijdrage zouden willen leveren. Daarbij worden ook andere aspecten van het provinciaal beleid zoals bereikbaarheid, ruimte, arbeidsmarkt/onderwijs meegenomen. Wij kijken daarbij naar de samenhang van onze Limburgse fondsen en de diverse participaties en ook de wijze waarop zij elkaar naar ondernemers en burgers in de uitvoering kunnen versterken (zoals bijvoorbeeld LIOF en LEF).
- In de directe ondersteuning van het MKB en startende ondernemers willen wij toewerken naar een nog betere ondersteuning via één loket voor regelingen (de zoge-

heten 'groeischakelaar'), en grensoverschrijdende kansen. Daarbij is een centrale rol weggelegd voor LIOF en Ondernemend Limburg.

- Wat betreft het Kennis-as programma (2013) en de reeds gehonoreerde projecten zullen wij de vervolgfase van deze projecten beoordelen conform de gemaakte afspraken in de afzonderlijke PS-besluiten (onafhankelijke evaluaties) en sluiten wij een nieuw bestuurlijk akkoord met onze Limburgse kennispartners voor de komende jaren.
- Wij onderzoeken de optimale toekomstige governance-verhoudingen op de Chemelot site, gezien de verduurzamingsopgave en de veranderende posities van de grote bedrijven bijvoorbeeld als DSM, OCI Nitrogen en Sabic op de wereldmarkt. Doelstelling blijft dat Chemelot de duurzaamste, veiligste en concurrerendste chemische industriële site van Noordwest-Europa wordt.
- Wij zetten onze lobby voor de Einstein Telescoop door en benutten daarbij ook de Europese middelen die beschikbaar zijn.
- Wij zullen een sociaal-economisch overleg op Limburgs niveau organiseren om onze economische strategie samen met de partners uit het bedrijfsleven en onderwijs verder te ontwikkelen en af te stemmen.

Limburgse MKB, 'blue economy' en aanbestedingsbeleid

- Wij zetten het MKB-leningenfonds en het Limburgs Business & Development Fund door, waarbij een extra accent wordt gelegd op het actief bekend maken van de op de provinciale website verwijzingen naar de diverse stimuleringsregelingen.
- De Limburgse DNA-sectoren logistiek, toerisme & recreatie, maakindustrie en agribusiness blijven belangrijk voor de Limburgse concurrentie- en aantrekkingskracht. Als het gaat om stimulering vanuit de Provincie wordt hier een accent gelegd op het maken van verbindingen met andere sectoren (bijvoorbeeld crossovers tussen agro-, -maak-, en logistieke sector of toerisme, cultuur, landschap en evenementen), met oog voor een goede balans tussen economische ontwikkeling, landschappelijke kwaliteit en ruimtelijke inpassing. Tevens wordt voor deze sectoren de komende jaren ook sterker gewerkt aan een meerjarige samenwerking tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden.
- Specifiek voor de sector logistiek achten wij het voor Limburg van belang om het door Buck Consultants International onderzochte scenario van meer toegevoegde waarde te genereren door een intensieve samenwerking met de maakindustrie en de IT-sector uit te werken in concrete beleidslijnen (scenario 3). Dit doen wij samen met partners als LIOF, Universiteit Maastricht en het instituut Brightlands Innovation Supply Chain Institute (BISCI), Fontys Hogescholen (Venlo) en de ondernemers uit de sector (onder andere vertegenwoordigd via European Logistics Center Limburg en SMART Logistics Centre Venlo). Deze ambitie past ook bij de acties die de afgelopen jaren zijn ondernomen, met bijvoorbeeld de steun aan het instituut BISCI in Venlo, de masteropleiding van Fontys Venlo rondom International Logistics en de samenwerking met DC Logistics en het Centrum voor Logistiek Vakmanschap (Gilde Opleidingen).
- Er wordt een actieprogramma 'Blue Economy Limburg' opgesteld. In een 'blauwe economie' staan oplossingen voor grote maatschappelijke opgaven centraal die tegelijkertijd goed voor mens, samenleving, milieu én portemonnee zijn. Waar de circulaire economie zich nog vooral richt op individuele sectoren, bedrijven, wordt in deze blauwe economie nog een stap verder gekeken naar de circulariteit van een gehele regio. Ook voor Limburg liggen hier kansen. Er zal een onderzoek opgezet worden om een overzicht te krijgen van de huidige status van deze bedrijfstakken (inclusief recycling) in Limburg waarin onder andere omzet, toegevoegde waarde, werkgelegenheid in kaart gebracht worden. Het vervolg is om bij deze bedrijven te onderzoeken wat voor hun de knelpunten ("bottlenecks") zijn om solide verder te groeien. In het actieprogramma kunnen dan speerpunten benoemd worden. Ook wordt aangegeven op welke wijze de verder samenwerking tussen (MKB)bedrijven, kennisinstellingen, campussen en studenten verder gestimuleerd kan worden om te werken aan een duurzame toekomst van het Limburgse ecosysteem.
- In het provinciale aanbestedingsbeleid wordt in beginsel gekeken naar het Limburgse MKB als een van de criteria. In het aanbestedingsbeleid zullen wij naast het Limburgse MKB en 'social return' ook rekening gaan houden met aspecten gebaseerd op de 'blue economy' en duurzaamheid (efficiëntie en effectiviteit bij gebruik van energie en grondstoffen).

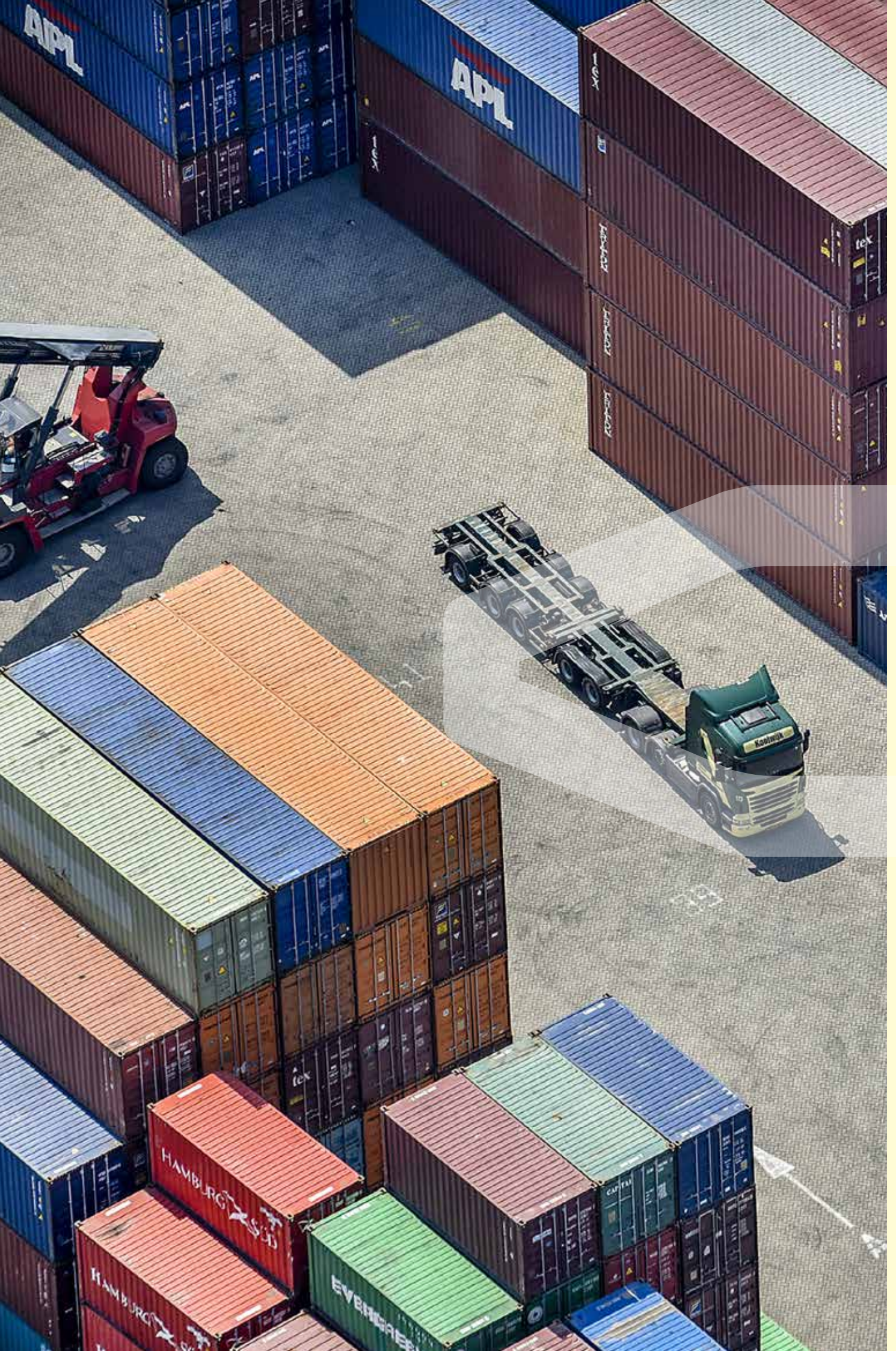
- Wij zorgen voor een snelle afhandeling van facturen binnen de daarvoor gestelde normen en streefwaarden.

Acquisitie en bedrijfslocaties

- Wij zetten het stroomlijnen van de samenwerking in de gezamenlijke acquisitie-aanpak de afgelopen jaren versterkt door. Limburg kent relatief weinig starters. Het belang van 'nieuwe vestigers' voor de vitaliteit van de regionale economie blijft dus groot en daarom wordt ook een impuls gegeven aan de acquisitie van nieuwe bedrijvigheid. Samen met LIOF, gemeenten en ontwikkelbedrijven heeft de Provincie daarin een stimulerende rol.
- Voor de vestiging van nieuwe bedrijven, startups/spin offs en/of uitbreidingsplannen van bestaande bedrijven is geschikte huisvesting en ruimte voor ontwikkeling noodzakelijk. Samen met onze partners wordt in kaart gebracht waar hier de komende jaren witte vlekken of leemtes zitten en welke aanvullende faciliteiten noodzakelijk geacht worden. Samen met de gemeenten wordt ook bezien op welke wijze het bundelen van krachten met de verschillende grondbedrijven daarin van betekenis kan zijn. Daarbij zullen ook de lessen van zowel het Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg, alsook de Limburgse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen betrokken worden.
- Tenslotte is er aandacht voor een adequate digitale bereikbaarheid en het benutten van buisleidingen-infrastructuur voor de Limburg werk- en bedrijfslocaties.

Maastricht Aachen Airport

- Voor Maastricht Aachen Airport (MAA) zetten wij in op een proactieve communicatie met de omgeving, een balans tussen de economische verankering in de regio én behoud van de leefkwaliteit voor de omgeving. Daarbij geven wij meer eigen sturing in de te maken afwegingen en de aanpak van de overlast.
- Wij vinden de luchthaven een belangrijk onderdeel van onze internationale én regionale (lucht)infrastructuur en brengen de economische en maatschappelijke effecten van de luchthaven in kaart, met oog voor de duurzame toekomst op de lange termijn. Dit ook in het licht van de aanstaande nationale Luchtvaartnota 2020-2050 van het Kabinet en de nieuwe aanvraag voor een luchthavenbesluit voor MAA.
- Wij zetten in op een vergroening van de luchtvaart. In samenwerking met onderwijsinstellingen zullen wij onderzoek laten doen op bijvoorbeeld het gebied van drones en elektrisch taxiën en op termijn elektrisch vliegen.
- We onderkennen de kansen die de luchthaven biedt voor het versterken van inkomend (congres-)toerisme naar Limburg en willen deze kansen verzilveren.

Wat is de maatschappelijke opgave?

De meeste inwoners van Limburg zijn prima in staat hun eigen toekomst vorm te geven. Zelfredzaamheid en individuele ontplooiing zijn een groot goed. Tegelijkertijd blijkt het niet voor alle Limburgers mogelijk om actief en ondernemend in het leven te staan of aansluiting te houden bij de kansen en ontwikkelingen die zich voordoen. In verschillende wijken in onze provincie zoals bijvoorbeeld Vastenavondkamp (Venlo), Donderberg (Roermond) en Mariaberg (Maastricht) staan mensen op om samen het verschil te maken. Die mensen kunnen soms wat extra steun gebruiken. En soms moet de overheid meer direct ingrijpen of ondersteunen, dit is het terrein van gemeenten.

Als het gaat om gezondheid en (arbeids)participatie dan scoort Limburg op dit moment minder goed dan de rest van Nederland. De achterstanden zijn hardnekkig en dat zien wij terug in alle vijf factoren die centraal zijn gesteld in de effectmeting voor de sociale agenda: (arbeids)participatie, onderwijs, gezondheid, jeugd en sociaal kapitaal. Het opleidingsniveau blijkt een belangrijke factor. Dit onderdeel van de sociale agenda laten wij terugkomen in het hoofdstuk 'arbeidsmarkt en onderwijs'. Ook blijkt veel dat veel sociale kwetsbaarheden van mensen terug te herleiden zijn tot de vroegste levensfasen. Specifiek voor de doelgroep senioren ligt er ook een bijzondere opgave. Limburg vergrijst en dat heeft belangrijke gevolgen voor de samenleving met kansen (zoals 'silver economy') en uitdagingen (zoals toenemende afhankelijkheid en eenzaamheid). Limburg heeft alle arbeidskrachten en talenten nodig om een aantrekkelijk vestigingsklimaat te kunnen bieden. Jong en oud in Limburg hebben soms extra ruimte en ondersteuning nodig om goed mee te kunnen doen.

Sinds 2015 zijn zo'n 10.000 vluchtelingen in Limburg komen wonen. Het overgrote deel daarvan is inmiddels statushouder en heeft daarmee de rechten en plichten als iedere andere Nederlander. De achterstanden in taal, arbeidsparticipatie, gezondheid, onderwijsniveau en deelname aan sport en cultuur is bij veel mensen groot. Per 2021 zal de nieuwe inburgeringswet in werking treden, waarbij gemeenten verantwoordelijk worden voor de integratie en de participatie. De wet is gericht op arbeidsparticipatie als belangrijk middel tot integratie.

Wat is onze ambitie?

In de verklaring van uitgangspunten van 10 mei 2019 hebben partijen het volgende vastgesteld:

“Wij staan voor een inclusieve, open en participatieve samenleving. We beschermen de beginselen van onze rechtsstaat en de mensenrechten. Iedereen in Limburg, van elke levens- of geloofsovertuiging, politieke gezindheid, geaardheid, afkomst, sekse en genderoriëntatie, heeft het recht om te zijn wie hij of zij is en om te geloven wat hij of zij gelooft. Verschillen tussen mensen mogen geen belemmering zijn voor deelname aan de samenleving, maar kunnen een meerwaarde hebben. Waar mogelijk leveren we een bijdrage om de emancipatie en participatie van kwetsbare groepen en senioren en om de integratie van nieuwkomers te bevorderen. Tegelijkertijd vragen wij van mensen om zich tot het uiterste in te spannen om zelf ook een bijdrage te leveren aan onze Limburgse samenleving. De uitvoering van de Sociale Agenda, gekoppeld aan economische structuurversterking, wordt versterkt doorgezet, waarbij zelfredzaamheid wordt bevorderd. Wij erkennen de noodzaak van arbeidsmigratie, maar werken vooral aan het vergroten van het arbeidspotentieel in Limburg.”

In 2019 komt er een nieuw uitvoeringsprogramma, gebaseerd op alle onderzoeken en documenten tot nu toe, om te komen tot een versterkte uitvoering van de sociale agenda. Na de eerdere opstart en brede en open aanpak van de sociale agenda (in de fase van de decentralisaties), willen wij de ingezette koers nu met focus voortzetten door bewezen concrete interventies met meetbare resultaten, die reproduceerbaar en opschaalbaar zijn. Uitgangspunt daarbij is dat wij komende jaren pragmatisch en dicht bij de burger resultaten willen behalen en dat de trekkersrol bij andere partners zal liggen. Wij gaan dus minder onderzoeken en meer doen!

Wij zetten in op de integratie van nieuwe Limburgers door arbeidsparticipatie en maatschappelijke (culturele, sportieve) participatie te stimuleren en ondersteunen, waarbij wij ook verwachten dat deze nieuwe Limburgers hierin eigen verantwoordelijkheid nemen. Een strak programma opgezet vanuit individueel maatwerk in samenwerking met goede lokale initiatieven (meetbaar) helpt deze groep vooruit en maakt Limburg sterker. Extra aandacht dient uit te gaan naar de zelfredzaamheid van de meest kwetsbare groepen en dat zijn vaak de jonge nieuwe Limburgers tot 25 jaar en vrouwen (vaak na-reizigers)

Waar kiezen wij voor?

- Wij streven (wederom) naar het realiseren van 8.000 extra leerwerkplekken tot en met 2023. Daarbij kiezen wij voor een brede aanpak om alle arbeidspotentieel in Limburg te benutten met de focus op jeugd in kwetsbare groepen, duurzame inzetbaarheid van senioren en Limburgers met een afstand tot de arbeidsmarkt, voor een maximaal maatschappelijk rendement.
- Waar nodig maken wij met ondernemers ruimte voor arbeidsmigratie met leefbare huisvesting voor tijdelijke arbeidsmigranten en goede integratie van 'nieuwe Limburgers'. Wij helpen gemeenten om op een goede wijze de huisvesting te organiseren die voldoet aan het keurmerk van de Stichting Normering Flexwonen (SNF).

- Wij continueren ons (inkoop)beleid voor ‘social return on investment’.
- Wij investeren in basisinfrastructuur die de participatie van alle Limburgers versterkt via onder meer de bestaande 30 maatschappelijke organisaties, Burgerkracht Limburg en de Limburgse culturele infrastructuur. Subsidies zijn bedoeld voor concrete acties en doelgroepen.
- Wij bieden extra ondersteuning voor de 150.000 laaggeletterden en 300.000 digibeten in Limburg samen met onder meer de Limburgse bibliotheken en gemeenten, werkgevers, het onderwijs, de kredietbank en zorgorganisaties. De inzet is op dit moment versnipperd. Wij willen toe naar één provinciaal convenant laaggeletterdheid met bijzondere aandacht voor de taalontwikkeling van het (jonge) kind én het inlopen van achterstanden bij volwassenen.
- Er is extra ondersteuning voor de participatie en weerbaarheid van het grote aantal jongeren uit gezinnen in armoede. Bijvoorbeeld via het Jeugdfonds Cultuur en Sport, Stichting Leergeld en de Stichting Bijzonder in Beweging zodat ook kinderen en jongeren uit arme gezinnen lid kunnen worden van een sport- en/ of cultuurvereniging.
- Maatschappelijke initiatieven voor multifunctionele gemeenschapsaccommodaties, waarbij functies in zorg, eenzaamheid, gemeenschapszin, sport en/of cultuur slim worden gecombineerd, zullen wij ondersteunen. Wij continueren de regeling voor gemeenschapsaccommodaties in Limburg. Wij verkennen of wij via Burgerkracht Limburg extra steun kunnen verlenen aan gemeenten en verenigingen in het ontwikkelen en beheren van accommodaties. Ook verkennen wij daarbij de mogelijkheden van een bredere inzet van schoolgebouwen als ‘Spil in de wijk’ in Limburgse kernen en wijken.
- Wij kijken met gemeenten en Rijksoverheid naar de mogelijkheden voor veteranen in Limburg om elkaar te ontmoeten en ondersteunen, via het netwerk van accommodaties, Burgerkracht Limburg en de Limburgse maatschappelijke organisaties.
- In ons onderzoeks- en innovatiebeleid sluiten wij aan bij de nationale missie ‘gezondheid en zorg’ en de kracht van het Limburgse onderzoeks- en innovatiecluster. In dit verband streven wij ook naar het inrichten en onderhouden van een praktijkgericht provinciaal kennis- en actiecentrum met Limburgse gemeenten voor preventief en positief gezondheidsbeleid, maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg.
- Wij continueren onze steun voor de aanpak ‘gezonde levensstart’ (tot 4 jaar) met Limburgse gemeenten als onderdeel van het nationale actieprogramma ‘Kansrijke start’ evenals onze ingezette aanpak tegen kindermishandeling.
- Wij geven vervolg aan onze inzet voor ‘gezonde scholen’ en kindvriendelijke buitenruimtes in Limburg. Daarbij horen voorlichting en structurele maatregelen voor bewegen en gezonde voeding.
- Wij ontwikkelen met Limburgse gemeenten een ondersteuningsprogramma voor participatie én tegen eenzaamheid van senioren en mensen met een beperking en sluiten daartoe ook aan bij nationale programma’s zoals ‘één tegen eenzaamheid’ en het ‘VN-verdrag Handicap’ in relatie tot onder meer wonen, vervoer, werk, welzijn en zorg.
- Wij zetten ons in om voorzieningen voor jeugdzorg, zorg en ziekenhuizen in Limburg te behouden.
- Wij ondersteunen, in samenwerking met onze partners en het Topteam Integratie Vluchtelingen, gemeentelijke initiatieven gericht op de duurzame arbeidsinpassing en inburgering van nieuwe Limburgers . Daarbij kan gedacht worden aan initiatieven gericht op het bevorderen van deelname aan sport en cultuur in samenhang met andere lokale programma’s. Ook initiatieven die vanuit de werkgeversvraag worden opgestart en waarbij werkgevers verantwoordelijkheid willen nemen voor maatwerktrajecten, zullen wij ondersteunen.

Wat is de maatschappelijke opgave?

Mobiliteit, infrastructuur en ruimte hebben een voortdurende wisselwerking met de ontwikkelingen en trends in de Limburgse economie en samenleving. Hoe houden wij onze economie veerkrachtig en zorgen wij voor een goed vestigingsklimaat? Hoe gaan we om met de sociaal-maatschappelijke opgaven in onze steden en op het platteland? Limburg is een aantrekkelijke, leefbare en economisch krachtige provincie waar mensen met plezier werken, wonen, recreëren en studeren. Daarbij hoort ook een veilige, vlotte, betrouwbare, betaalbare en duurzame mobiliteit. Mobiliteit is een belangrijke schakel. En die mobiliteit kan altijd slimmer, efficiënter en grenzelozer. Daarvoor is een betere doorstroming nodig, met aandacht voor duurzame inzetbaarheid en het vergroten van verkeersveiligheid. Dit draagt bij aan de leefbaarheid en het vestigingsklimaat van Limburg. Daarbij zien wij infrastructuur als onderdeel van een gelaagd (economisch, sociaal en fysiek) netwerk, waarbij ook de kansen voor een integrale gebiedsontwikkeling en ruimtelijke inpassing gezien moeten worden. Provinciale Staten hebben in 2018 het 'Mobiliteitsplan Limburg. Slim op weg naar morgen' vastgesteld. Er is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak van de totale mobiliteitsopgave (met alle modaliteiten).

De grote maatschappelijke opgaven kennen in veel gevallen ook een ruimtelijk dimensie. De Nederlandse energievoorziening wordt in de toekomst kleinschaliger en zichtbaarder. Deze transitie gaat in Limburg hand in hand met andere grote veranderingen, bijvoorbeeld de omslag naar een 'blue economy', de groei van de logistieke en de toeristische sector, woningbouw, de transitie en schaalvergroting van de landbouw en adaptief water- en grondbeheer. Sommige ruimtegebruikers vragen in de toekomst waarschijnlijk juist minder ruimte, zoals de retail. Ook agrarische gebouwen en (grote) monumenten staan leeg of komen vrij. Daar komt nog bij dat de sociale tweedeling ook in Limburg steeds meer een ruimtelijke tweedeling is. En op de achtergrond speelt overal de digitalisering, met al zijn kansen en uitdagingen, ook voor ruimtelijke kwaliteit (bijvoorbeeld smart mobility, smart cities, smart villages). Wij kiezen primair voor zuinig en meervoudig ruimtegebruik.

Wat is onze ambitie?

De Provincie Limburg heeft de afgelopen jaren een groot aantal ambities geformuleerd. Daarnaast bestaan er nog een aantal opgaven. Wij moeten niet alles willen realiseren, want dan lukt niets. Het is zaak om focus en prioritering aan te brengen. Op basis van de afweging van de verschillende bestaande ambities en opgaven is een herijking van de middelen nodig. Vervolgens stellen wij de uitvoering centraal. Deze herijking en de consequenties voor ons ruimtelijk beleid leggen wij ook vast in de nieuwe provinciale Omgevingsvisie en waar nodig de omgevingsverordening.

De basisvoorzieningen blijven op orde door goed beheer en onderhoud van het vervoersaanbod. Wij verbeteren de kwaliteit hiervan en maken het mobiliteitsnetwerk steeds aantrekkelijker. Dit kan door vervoersmiddelen op een andere of betere manier te benutten en mensen uit te nodigen op een slimmere manier hun vervoer te kiezen. De Provincie Limburg beheert en onderhoudt in totaal circa 455 kilometer weg en 570 kilometer fietspad inclusief de bijbehorende kunstwerken, groen, wegmeubilair en bermen. Wij investeren in 'smart mobility' en 'smart logistics'. Wij creëren ruimte om hiermee innovatief aan de slag te gaan met de langere termijn voor ogen. Ook kan gedacht worden aan slim openbaar vervoer door middel van 'sharing' (nieuwe deelconcepten) om ook (studerende) jongeren op het platteland te behouden. Wij doen mee in initiatieven om de mobiliteit in Limburg te verbeteren. Met het 'Mobiliteitsplan Limburg. Slim op weg naar morgen' zijn in 2018 hoofdlijnen geschetst voor een toekomstbestendige, toegankelijke, slimme, schone en grenzeloze mobiliteit waarbij

mensen zich naar wens en behoefte vrij kunnen bewegen. Dit doen wij op basis van gebiedsopgaven met vijf mobiliteitsdoelen (fysieke en digitale bereikbaarheid):

- Wij houden onze stedelijke gebieden aantrekkelijk;
- Wij houden ons platteland vitaal dankzij goede fysieke en digitale bereikbaarheid;
- Wij versterken onze economie dankzij de ontwikkeling van economische clusters;
- Wij willen een internationale koploper blijven in de logistiek en agri-business;
- Wij versterken de vrijetijdseconomie.

Onze ambitie bezien vanuit de ruimtelijke ordening is om met de verschillende transities ook een ruimtelijke kwaliteitsimpuls te maken door samen met partners te gaan voor een integrale gebiedsgerichte benadering. Dit betekent bijvoorbeeld dat wij rekening houden met de bestaande kwaliteit en identiteit van gebieden, dat wij met nieuwe ontwikkelingen aansluiten bij netwerken van infra, energie en digitaal, dat wij gaan voor meervoudig ruimtegebruik en voor meer verschillen tussen locaties (van drukke ontmoetingsplek tot rustig landschap). Als wij dit doen, biedt dat meer perspectief op duurzame, kosteneffectieve oplossingen met een groter maatschappelijk rendement en draagvlak.

Waar kiezen wij voor?

Mobiliteit en infrastructuur

- Limburg werkt vanuit één multimodaal Mobiliteitsplan, één afwegingskader en één financieel kader voor alle investeringen en risico's. Limburg kent vervolgens één Meerjarenprogramma voor Infrastructuur aansluitend bij onze planning & control cyclus. De invulling van het programma is gebiedsgericht, integraal en internationaal. Ook de modaliteit water voor goederenvervoer zal hierin worden meegenomen.
- In de gebiedsgerichte aanpak wordt eerst gekeken naar de maatschappelijke behoefte, prioriteit en urgentie. Ook moet goed bekeken worden welke rol en risico's de provincie neemt ten opzichte van andere verantwoordelijken (maatschappelijk en mede overheden). Ligt er een rol voor de Provincie dan zal de aanpak bepaald worden. De maatschappelijke toegevoegde waarde wordt daarbij afgewogen tegen de kosten. Daarom is een afwegingskader (met rangschikking) vastgesteld. Een afweging over de inzet van middelen zal nog plaats moeten vinden.
- Binnen de aanpak wordt – voor nieuwe investeringen - eerst bezien welke mogelijkheden er liggen voor bestaande infra, 'smart mobility' (inclusief 'mobility as a service') en 'smart logistics' en gedragsbeïnvloeding. Daarbij is er ook bijzondere aandacht voor invulling van het personenvervoer van voor de zogeheten 'last mile' in relatie tot stations en werklocaties.
- Bij logistiek kijken wij in het bijzonder naar de ontwikkeling van Limburg binnen het Europese en wereldwijde logistieke netwerk inclusief de kansen voor verdere ontwikkeling van vervoer op water, barge terminals en binnenhavens.
- Wij zien een voorbeeld in succesvolle programma's als Roermond en Maastricht 'Bereikbaar' waarbij fiets en OV voorkeur krijgen boven de auto. Daarbij hoort ook een voortzetting van het Fietsprogramma met (snel)fietsroutes en –voorzieningen en de continuering van een Limburgse railagenda.
- Wij zijn concessieverlener voor het regionaal vervoer. Arriva is concessiehouder voor het regionale trein- en busvervoer voor de periode 2016 – 2031. Daarbij zetten wij in op een goed systeem voor (eu)regionale ticketing en hebben aandacht voor de ontbrekende schakels in de busverbindingen met het buitenland zoals tussen Roermond en Mönchengladbach.
- Wij vervullen onze wettelijke rol als eigenaar van de provinciale weginfrastructuur, kunstwerken en naastgelegen voorzieningen zoals fietspaden. Daarbij kiezen we voor sober, doelmatig en duurzaam beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen met het huidige vastgestelde onderhoudsniveau 'basis'. Het budget is kaderstellend. De beheer & onderhoudsmiddelen én nieuwe initiatieven worden daarbinnen gewogen. Dit zal uitmonden in een Nota Beheer en Onderhoud Infrastructurele Kapitaalgoederen Provincie Limburg 2019-2023.
- De Railagenda van Limburg kent lopende projecten met een belangrijke regionale en internationale component. Prioritering en risicobeheersing van nieuwe ambities zijn onderdeel van de totale afweging over de inzet van mobiliteitsmiddelen.

- Wij continueren de lobby en reeds vastgestelde betrokkenheid bij de Rijksbesluitvorming (MIRT) over onder meer de A2-verbreding (Tracébesluit) en A67 (ontwerp Tracébesluit) en de lobby voor betere internationale spoorverbindingen.
- In het kader van TEN-T is onderzoek gedaan naar de vereenvoudiging van tarifiering, reisinformatie en ticketingsystemen. In het vervolg worden stappen gezet die bijdragen aan lopende initiatieven zoals de 'Drielandentrein Luik-Maastricht-Aken'.
- Wij ondersteunen bewonersinitiatieven in kleine kernen die de leefbaarheid verbeteren, waarbij wij aandacht hebben voor een goede en tijdige bereikbaarheid van de kernen.
- Wij stimuleren meer veiligheid op de provinciale wegen en ondersteunen bewustwordingscampagnes voor het vergroten van de verkeersveiligheid.
- Er is aandacht voor voldoende en veilige parkeergelegenheid van vrachtwagens en voor de veiligheid van OV-(knoop)punten.
- Na de succesvolle uitrol van snel internet in het buitengebied in Midden- en Noord-Limburg zoeken wij ook actief de samenwerking in Zuid-Limburg naar een tijdige uitrol van snel internet. Daarbij kijken wij ook naar de kansen van digitale infrastructuur voor 'smart mobility' en 'smart logistics' inspelend op de mogelijkheden van onze digitale communicatievormen in onze samenleving.

Ruimtelijke ontwikkeling

- Wij stellen een nieuwe provinciale Omgevingsvisie op (opvolger van het POL 2014) vooruitlopend op het ingaan van de Omgevingswet en maken een nieuwe omgevingsverordening.
- Het algemene uitgangspunt voor het ruimtelijk beleid is dat wij als provincie de regio's en gemeenten actief willen faciliteren in het maken van ruimtelijke keuzes en gebiedsontwikkelingen. Wij geven richting waar nodig en vereist.
- In de nieuwe provinciale Omgevingsvisie wordt een euregionale plankaart opgenomen waarin in nauw overleg met onze buurregio's de belangrijkste ontwikkelingen voor de komende jaren worden benoemd. Met Limburg als grensprovincie is onze grensoverschrijdende samenwerking en ruimtelijke afstemming op vele dossiers zeer relevant, of dat nou gaat om afstemming van retaillocaties, campusontwikkelingen, glastuinbouwgebieden, de energie-infrastructuur of luchthavens en andere infrastructurele HUBs.
- De nog op te stellen duurzaamheidsladder ten behoeve van een zorgvuldige ruimtelijke afweging in de duurzame opwek van energie in Limburg wordt opgenomen in de provinciale Omgevingsvisie.

Wat is de maatschappelijke opgave?

De komende jaren gaat de energievoorziening in Nederland fors veranderen. Het besluit van het Kabinet tot versnelde afbouw van de gaswinning in Groningen, de opkomst van nieuwe energiebronnen, de noodzaak van een stabiel en toekomstbestendig elektriciteitsnetwerk en de onzekere toekomst wat betreft de internationale geopolitieke verhoudingen, vragen veel van de Limburgse samenleving. De relatief verre afstand tot zee als het gaat om benutten van windenergie op zee of de opslag van CO₂ en de relatief grote vertegenwoordiging van industrie en landbouw, vereisen verstandige keuzes voor de toekomst van onze energievoorziening en het borgen van leveringszekerheid. Limburg heeft een verleden met energie, en vanuit de verschillende transitie hierin ook een belangrijk innovatiepotentieel dat voor heel Nederland relevant kan zijn. Nieuwe technieken zoals Mijwater of de kennisinnovatie op Chemelot (proces technologie, recycling, energie-opslag zoals 'power-to-gas'), het hergebruik van restwarmte of aardwarmte in de Limburgse kassen: ontwikkelingen die nieuwe banen en werkgelegenheid opleveren voor alle opleidingsniveaus.

Tegelijkertijd hebben veranderingen en innovaties ook een incubatietijd nodig om koplopers te ontdekken, om pelotons in beweging te krijgen en om te laten zien dat in Limburg energie ontstaat voor nieuwe richtingen. Niet alle keuzes zijn nu te maken, niet alle innovaties en technieken zijn nu te voorspellen of worden ondersteund door een haalbare businesscase, niet alle koplopers zijn al opgestaan en draagvlak moet verworven worden. Richting geven en inspelen op nieuwe ontwikkelingen, veranderen, bijsturen en opnieuw innoveren zijn de kernbegrippen voor de komende jaren. Het is dit noodzakelijke adaptief vermogen, het vermogen om je als Limburg opnieuw uit te vinden en te verhouden tot onzekerheden, waar onze kracht ligt. De kracht zullen wij de komende jaren samen met onze buurlanden moeten ontwikkelen. In Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen is expertise beschikbaar en in ontwikkeling voor bijvoorbeeld emissieloos vervoer, 'carbon capture storage' (CCS) en hergebruik van materialen en afval als grondstof.

Wat is onze ambitie?

In de verklaring van uitgangspunten van 10 mei 2019 hebben partijen het volgende vastgesteld:

"Onder de voorwaarden haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak stellen wij ons, als middenbestuur, op als een betrouwbare partner van het Rijk en van gemeenten. Dit betekent dat wij onze rol zullen pakken bij onder andere de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken en realistische ambities rondom de klimaat- en energietransitie, zoals bij de totstandkoming van Regionale Energie Strategieën (RES). Wij erkennen dat mensen vanuit verschillende uitgangspunten en opvattingen meewerken aan een innovatief energietransitiebeleid, welke onze economische structuur versterkt, ons minder afhankelijk maakt van fossiele brandstoffen uit het buitenland (bijvoorbeeld Rusland en Arabische landen) en tegelijkertijd de gevolgen van uitstoot vermindert en rekening houdt met biodiversiteit."

Vanuit dit uitgangspunt geven wij richting voor de komende vier jaar en handelen actief in de zowel de regionale uitwerking van de RES'en alsook de inzet en afspraken die voortvloeien uit het Klimaatakkoord.

Waar kiezen wij voor?

Het werken aan een innovatief beleid voor de energievoorziening in Limburg betekent dat er de komende jaren volop wordt ingezet op innovatie, nieuwe werkgelegenheid en ruimte voor lokaal initiatief waarbij haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak belangrijke randvoorwaarden zijn. Op basis van een nieuwe energiestrategie en bijbehorend programma zullen de contouren worden geschetst van de voor Limburg passende energiemix voor de toekomst. Daarbij spelen wij in op Limburgse innovaties zoals Mijwater-techniek, restwarmte van industrie zoals Het Groene Net, kennis en toepassing vanuit het Brightsite-instituut op Chemelot, stimuleren van de groei van de 'cleantech sector', 'de kas als energiebron' in de tuinbouw, emissievrij openbaar vervoer en nieuwe manieren van hergebruik en circulair gebruik van afval en grondstoffen. Tevens wordt er zorgvuldig omgegaan met de schaarse ruimte en wordt op basis van een duurzaamheidsladder de ruimtelijke inpassing afgewogen. Dit wordt ook vastgelegd in de nieuwe provinciale Omgevingsvisie. De rol van de netbeheerders (Tennet, Enexis) is daarbij cruciaal om de infrastructurele uitdagingen ook mogelijk te maken, ook in grensoverschrijdend verband. Ook hier geldt dat er verbindende innovaties en vernieuwing noodzakelijk zijn om de maatschappelijke opgaven aan te pakken met alle betrokkenen.

Op basis van onze ambitie maken wij de volgende keuzes:

- Als vertaling van de Regionale Energiestrategieën, de wettelijke kaders en bestuursafspraken zullen wij een provinciale energiestrategie en bijbehorend programma opstellen waarin een keuze wordt gemaakt voor Limburgse sleutel-innovaties, betaalbare energiebesparings-maatregelen en in het juiste tempo, met oog voor haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak, evenals zorgvuldige ruimtelijke inpassing en oog benodigde infrastructuur-netwerk, belangrijke onderdelen vormen.
- Wij zijn een betrouwbare partner voor de rijksoverheid, komen de wettelijke plichten en gemaakte bestuursafspraken na, waarbij wij het definitieve Klimaatakkoord van het Kabinet zullen wegen op basis van de eerder gestelde beoordelingscriteria zoals die door Limburg begin 2019 aan het IPO-bestuur kenbaar zijn gemaakt. Voor Limburg is een gelijk internationaal als nationaal speelveld ('level playing field') van belang. Hierbij hoort een rechtvaardige set aan spelregels die onder meer toeziet op een gelijk (energie)prijsniveau en de mogelijkheid van tijdige aansluiting op duurzame energie in heel Nederland garandeert.
- Wij dringen er bij de rijksoverheid en de netbeheerders maximaal op aan dat zij hun verantwoordelijkheid nemen voor een betrouwbare, tijdige en leveringszekere energie-infrastructure. Het kan niet zo zijn dat regio's verplicht worden om een bijdrage te leveren aan de 35 TeraWatt (TW)opwek van duurzame energie op land, terwijl de energie-infrastructure (een rijksverantwoordelijkheid) daar niet op aangepast is. Daarbij is voor de Limburg de ligging nog eens extra van belang wat de noodzaak van afstemming met onze buurlanden door het rijk noodzakelijk maakt.
- Wij ontwikkelen een duurzaamheidsladder voor de opwek van duurzame energie waarbij een eerste voorkeur wordt uitgesproken voor de opwek in bebouwd gebied en langs infrastructurele werken waarbij wij voor de zonne-energie de lijn van de recent aangenomen motie Dik-Faber volgen. De duurzaamheidsladder wordt vastgelegd in de nog op te stellen provinciale Omgevingsvisie.
- Daar waar wij als provincie vergunningverlenend zijn voor bedrijven en instellingen willen wij bij nieuwe vergunningen in de voorwaarden zonnepanelen op daken (loodsen, warehouses en dergelijke) verplicht stellen voor de initiatiefnemers en wij zullen gemeenten ook aansporen en steunen om dit via de RES-vorming en verduurzaming binnen de eigen gemeentegrenzen te doen. Tevens zullen wij daar ook vanuit onze formele handhavingstaak voor de grotere inrichtingen - gericht op het nemen van energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van binnen vijf jaar - hier actief invulling aan geven via de beide Regionale Uitvoeringsdiensten.
- Als het gaat om nieuwe innovatietechnieken richten wij ons in het bijzonder op een duurzame opslag van energie waarbij 'power-to-gas' een van de mogelijkheden is, maar ook de coöperatieve aanpak zoals in bijvoorbeeld Altweerterheide met batterij-opslag.

- Er komt een provinciale visie op de Limburgse warmtenetten waarin ook naast het benutten van restwarmte in de gebouwde en industriële omgeving, ook geothermie wordt betrokken. Daarin zal ook het potentieel en de kansen, maar ook de risico's en witte vlekken in samenwerking met alle partners (gemeenten, woningcorporaties, instellingen, burgers, bedrijven, netbeheerders) voor Limburg in beeld worden gebracht en voorkeurslocaties kunnen worden aangewezen.
- In het kader van duurzaamheid zal er naar toe gewerkt worden om bij vergunningverlening voor bestaande en of nieuwe faciliteiten niet alleen zonne-energievoorzieningen maar ook actief waterbeheer mee te nemen. Dubbel grondgebruik zoals bijvoorbeeld industrie, wonen en parkeren in combinatie met energie opwekking (zonnecellen) geniet de voorkeur in plaats van zonneweides in natuur of landbouwgebied. Dit zal nader worden uitgewerkt in de duurzaamheidsladder.
- Wij intensiveren de grensoverschrijdende samenwerking met Noordrijn-Westfalen en Vlaanderen om de kennis en innovatiekracht evenals de grensoverschrijdende netwerken te versterken en beter te benutten. Kansen liggen op het gebied van de verduurzaming van de chemie, emissieloos transport en vervoer, maar ook betere Europese afspraken om grensoverschrijdende handel in afval en plastics te vereenvoudigen en te werken aan nieuwe circulaire ketens met onze Duitse en Belgische partners. Wij maken daarbij optimaal gebruik van uitvoering van de zogeheten 'trilaterale chemiestrategie' tussen Nederland, Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen om een gelijk speelveld te borgen en open technologische innovaties tussen de chemische clusters tussen Antwerpen, Rotterdam en het Ruhrgebied te delen.
- Wij zetten de Limburgse revolverende energiefonds (Limburgs Energiefonds, Stimuleringsregeling DuurzaamThuis) en de Stimuleringsregeling Duurzame Maatschappelijke Organisaties, versterkt door.
- Wij verkennen actief de grensoverschrijdende mogelijkheden van zowel de samenwerking op het gebied van een euregionale energie-infrastructuur, net als de euregionale innovatiekansen en het benutten van de diverse Europese structuur- en de thematische fondsen die daarvoor beschikbaar zijn.
- Wij zetten de verdere uitrol van de Mijwater-techniek via het Limburgs Energiefonds versterkt door, waarbij ook nadrukkelijk aandacht moet zijn voor een gefaseerde en financieel verantwoorde opschaling.
- Bovenstaande aspecten zullen vanuit de Provincie ingebracht worden in de beide Limburgse Regionale Energiestrategieën waarin de Provincie participeert, samen met onder andere de netbeheerders.
- Wij zetten maximaal in op de voorstellen zoals gedaan in het Limburgs Aanbod aan het kabinet voor Chemelot en de verduurzaming van de gebouwde omgeving om ook te voorzien van Rijksfinanciering.
- Onze gemaakte afspraken met de Limburgse grote woningcorporaties (C8) en Enexis/Enpuls voeren wij gezamenlijk uit op basis van realistische businesscases die op termijn ook financieel rendabel zijn.

Wat is de maatschappelijke opgave?

Een van de belangrijkste taken van de overheid is om veiligheid en leefbaarheid te bieden voor haar inwoners. Of dat nou gaat om veiligheid rondom grote bedrijven, rampenbestrijding, de aanpak van milieucriminaliteit, cybercrime of anderen vormen van misdaad. Het is de plicht van alle overheden, dus ook van de provincie, om met al haar partners een zo veilig mogelijk Nederland en Limburg te bewerkstelligen. Vooral een provincie als Limburg is vanwege haar grensligging extra gevoelig voor criminaliteit en ondermijnende activiteiten. Ook al nemen (landelijk) de afgelopen jaren veel 'traditionele' vormen van misdaad af.

Juist in Limburg zien wij al enkele jaren dat de problematiek afwijkt van het nationale beeld. Vier Limburgse gemeenten staan in de top 10 van de meest recente AD-Misdadmeter met meer inbraken, overvallen, diefstal en andere ondermijnende activiteiten. De directe en korte vluchtroutes voor criminelen via de buurlanden België en Duitsland, maar ook Luxemburg en Frankrijk, zorgen ervoor dat een grensoverschrijdende aanpak cruciaal is. Ook in Zuid-Nederlands verband wordt in het kader van de ondermijnings-aanpak gezamenlijk opgetrokken en worden onderling lessen getrokken en ervaringen gedeeld tussen Brabant, Zeeland en Limburg. Als het gaat om de rampenbestrijding en crisisbeheersing werken de beide Veiligheidsregio's steeds meer samen en hebben voor het eerst in 2019 een gezamenlijk Risicoprofiel voor Limburg opgesteld. Een sterke toename van de drugsgerelateerde criminaliteit is ook steeds vaker zichtbaar in onze wijken, buurten (hennep, drugkoeriers, witwasbedrijven) maar ook het buitengebied (bijvoorbeeld dumping van drugsafval). Daarmee komt ook de leefbaarheid van onze steden, dorpen en buitengebied in het gedrang.

De investeringen in de kwaliteit van ons landschap en het Limburgse buitengebied, staan in schril contrast met de afvaldumping en drugsafval, criminele activiteiten in vrijkomende agrarische bebouwing vaak met intimidatie en bedreiging. De Groene Brigade in Limburg heeft het drukker dan ooit. Juist omdat veiligheid een overheidstaak is, is de onderling samenwerking tussen de verschillende overheidsinstanties en organisaties belangrijk. De veiligheidspartners in Limburg werken in diverse gremia met elkaar samen. Gemeenten hebben een wettelijke taak als het gaat om de veiligheidsregio's bij rampenbestrijding en crisisbeheer. In het kader van de ondermijnende criminaliteit werken politie, Openbaar Ministerie, gemeenten en Belastingdienst samen in het Regionale Informatie- en Expertise Centrum Limburg (RIEC). Als het gaat om de provincie heeft de Commissaris van de Koning (CdK) bijzondere rijkstaken te vervullen bij de ondersteuning van de verantwoordelijke veiligheidspartners. De CdK vervult in het verlengde van zijn euregionale verbindende, intermediaire en faciliterende rol, een coördinerende rol daar waar Gedeputeerde Staten vanuit hun wettelijke verantwoordelijkheden nader vorm geven aan veiligheid. De regering dan wel individuele ministers kunnen de CdK als rijksorgaan een specifieke opdracht geven. Verder is de Provincie verantwoordelijk voor zwaardere industrie en bedrijvigheid in het kader van de Wet Milieubeheer en de Omgevingswet en draagt zij zorg voor een passende waterveiligheid en verkeersveilige infrastructuur. De Provincie is ook convenantpartner van het RIEC, dat overheden in Limburg helpt om kennis en veiligheidsinformatie uit te wisselen over bijvoorbeeld ondermijnende criminaliteit.

Waar het gaat om het stimuleren van de leefbaarheid heeft de Provincie de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in gerichte interventies in wijken (bijvoorbeeld de wijkenaanpak Kerkrade-West, Donderberg in Roermond, Vastenavondkamp in Blerick), in de grotere Limburgse steden (stedelijke ontwikkelingsafspraken) en recent de transformatie in de regio Parkstad met de door het rijk gehonoreerde 'Regiodeal' en de IBA-aanpak. De leefbaarheid in wijken, dorpen en kernen in het buitengebied wordt in nauwe samenwerking met de Limburgse gemeenten vorm gegeven. Deze leefbaarheid staat met name onder druk waar voorzieningen en verenigingen het lastig hebben om voldoende slagkracht te ontwikkelen in het licht van de veranderende bevolkingssamenstelling (vergrijzing en ontgroening). Ook is er te weinig doorstroming

op de Limburgse woningmarkt en is de vraag van (specifieke doelgroepen) woningen lang niet altijd gelijk met het voorradige aanbod.

Wat is onze ambitie?

Wij werken samen met onze partners aan veilige en leefbare wijken en buurten in de stad en dorpen in het buitengebied. Daarbij bevorderen wij de samenwerking tussen alle handavingspartners, nemen wij verantwoordelijkheid voor onze kerntaken op het gebied van veiligheid en werken wij intensief met gemeenten, corporaties, instellingen en burgers samen aan een integrale aanpak van de leefbaarheid. Voor het thema wonen zal een extra accent gegeven worden op het bevorderen van een snellere doorstroming op de woningmarkt en willen wij een extra impuls geven aan de uitvoering van een aantal innovatieve voorbeeldprojecten die met een gerichte investering tot meervoudige effecten en ‘multipliers’ kan leiden.

Waar kiezen wij voor?

Veiligheid

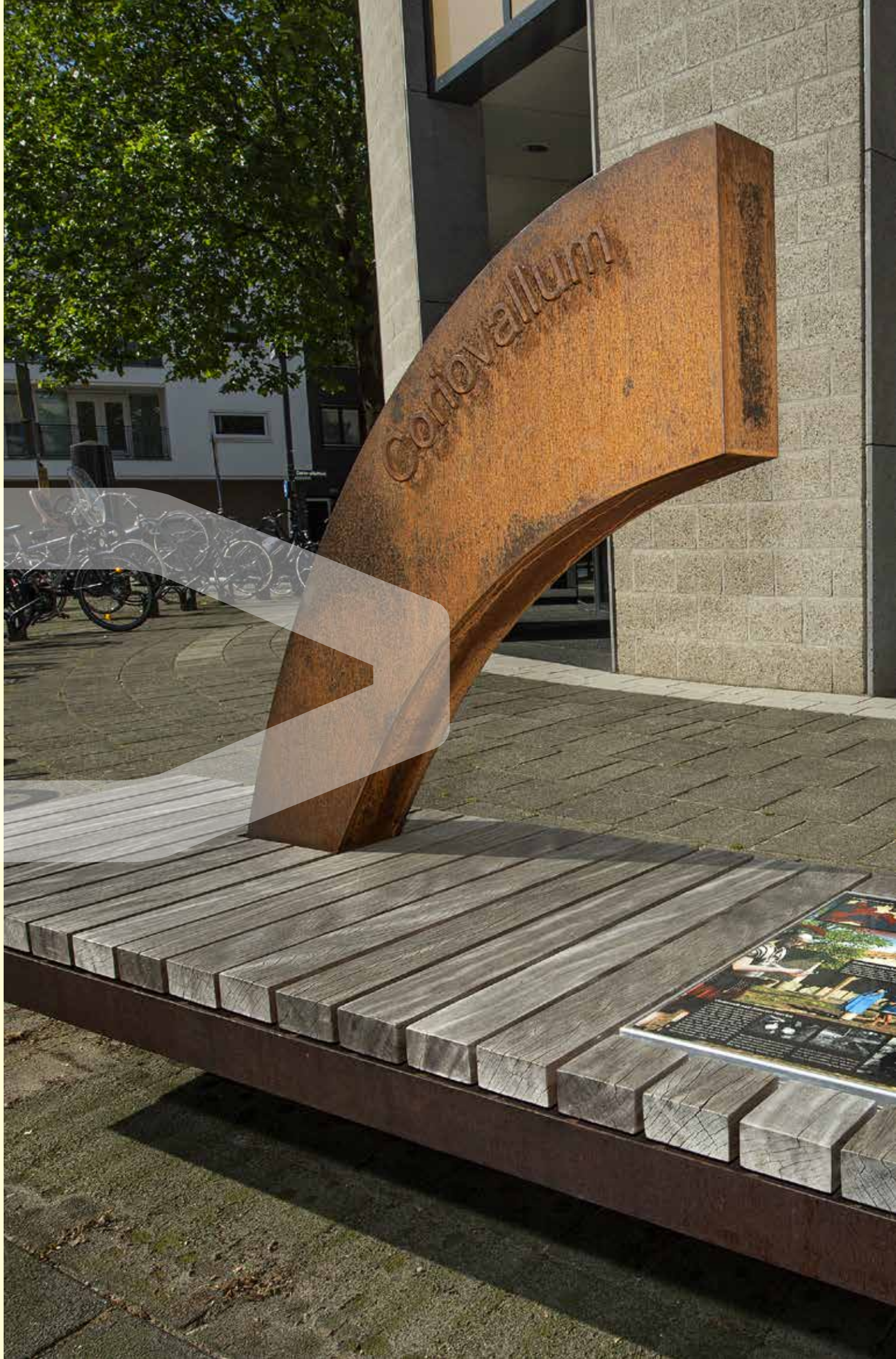
- Wij maken in nauwe afstemming met onze veiligheidspartners een Actieplan Veilig Limburg voor de komende vier jaar. In dit plan wordt ook een rollendocument opgenomen over de taken en verantwoordelijkheden van de provincie, gericht op het complementair versterken van de veiligheidsketen.
- Daarin betrekken wij ook de wijze waarop wij invulling geven aan de huidige ketenregisseurs Drugs en Milieucriminaliteit, de aanpak voor ondermijning, de grensoverschrijdende samenwerkingsafspraken en het verbeteren van de informatie-uitwisseling en innovaties (denk aan de samenwerking tussen partners op de Brightlands Smart Services Campus).
- Wij zorgen dat De Groene Brigade in Limburg extra slagkracht krijgt om veiligheid en kwaliteit te behouden voor het Limburgse buitengebied.
- Wij treden samen met onze gemeenten in overleg met de rijksoverheid om te pleiten voor voldoende politie- en handavingscapaciteit, evenals het beschikbaar stellen van voldoende financiële middelen in de afhandeling van drugsdumpingen. Ook voor de periode na 2020.
- Wij nemen onze verantwoordelijkheid voor de provinciale taken op het gebied van milieucriminaliteit, handhaving en toezicht. Wij intensiveren handhaving en toezicht ten aanzien van afvalverwerkingsbedrijven.
- Wij pleiten in IPO-verband voor financiële borgstelling bij afvalverwerkingsbedrijven met een hoog risicoprofiel.
- Wij bevorderen maatregelen gericht op het vergroten van de verkeersveiligheid van onze provinciale wegen en stimuleren bewustwording van verkeerveilig gedrag in algemene zin;
- In het kader van de Regiodeal Parkstad en daarbinnen het thema ‘veiligheid’ zullen wij in overleg met het ministerie van Justitie en Veiligheid nadere afspraken maken over aanvullende middelen voor de voorgestelde aanpak, onder andere in samenspraak met het Platform Veilig Ondernemen.

Leefbaarheid en wonen

- Wij voeren nauw overleg met gemeenten om te komen tot integrale en complementaire aanpak voor de leefbaarheid op wijkniveau, op basis van de leerervaringen in de afgelopen jaren en bruggen slaan tussen het sociale en fysieke terrein.
- Wij stimuleren vernieuwende initiatieven op het gebied van langer thuis wonen van senioren, nieuwe (mantel)zorgconcepten en alternatieve (levensloopbestendige) woonvormen, om daarmee ook op verbindend en vernieuwende wijze eenzaamheid te bestrijden. Wij kijken daarbij wat er per regio nodig is en zullen zo gericht invulling geven aan woningen voor ouderen, huurwoningen in het middensegment, sociale huur en huisvesting voor arbeidsmigranten en studenten.
- De Startersleningen willen wij in stand houden en wij zullen met een nadere financiële uitwerking komen.
- Wij ondersteunen gemeenten die bijvoorbeeld leegstaande winkelvoorzieningen (‘retail’) willen omvormen naar (tijdelijke) huisvesting en bezien de mogelijkheden om

hierin maatwerk toe te passen.

- Wij hebben oog voor de veranderende economische omstandigheden in relatie tot de Limburgse woningmarkt. Daarvoor zetten wij de acties die zijn voortgekomen uit de Motie 2346 Verhoijzen c.s. inzake beweging op de woningmarkt de komende periode versterkt door, spannen wij ons actiever in om ondersteuning te bieden aan nog meer maatwerkoplossingen voor gemeenten in het bijzonder gericht op speciale doelgroepen waar vanuit de huidige en toekomstige markt onvoldoende aanbod is (starterwoningen, levensloopbestendige woningen).
- Wij verkennen de mogelijkheden om lokale 'wooncoöperaties', gesticht door groepen burgers (burgerparticipatie) te ondersteunen. Deze wooncoöperaties kunnen de dynamiek terug brengen in de dorpen; door bijvoorbeeld het kleinschalig omzetten van winkelpanden of grote woongebouwen naar kleiner eenheden voor jongeren of starters. Tevens onderzoeken we de mogelijkheid van een provinciaal 'woonbedrijf'.
- Samen met de Stadsregio Parkstad, IBA Parkstad en gemeenten geven wij actief invulling aan de afspraken zoals die gemaakt zijn met het rijk over de Regiodeal Transformatie Parkstad.
- De gemaakte afspraken in het kader van de wijkenaanpak uit afgelopen periode evenals stedelijke ontwikkeling komen wij na mits deze tijdig en conform afspraak gerealiseerd worden.
- Indien de gemeenten waarmee wij reeds een samenwerkingsovereenkomst stedelijke ontwikkeling hebben gesloten, een herprioritering van projecten wensen, zullen wij in goed overleg het gesprek met hen hierover aangaan.
- Wij steunen de Limburgse woningcorporaties in hun lobby naar het rijk voor de verruiming van het 'passend toewijzen' voor mensen met een intensieve zorgbehoefte en/of meervoudige problematieken, waarmee betere spreiding in de wijk te bewerkstelligen is.
- De na-ijlende effecten van de voormalige steenkoolwinning in Limburg worden steeds meer zichtbaar. Hoewel de verantwoordelijkheid voor deze na-ijlende effecten formeel bij de voormalige mijnbouwexploitanten en het Rijk ligt, zullen wij de activiteiten die meer inzicht geven in deze na-ijlende effecten alsmede in de mogelijke (negatieve) consequenties hiervan blijven ondersteunen gericht op een nog betere rijksregeling. Ook blijven wij opkomen voor de belangen van gedupeerden van mijn(-water)schade, onder andere in afwachting van de uitspraak van de Raad van State in het proefproces over de verjaring van mijn(water)schade en door ons in te zetten voor het in het leven roepen van een landelijke vergoedingsregeling voor mijn(water)schade.

Wat is de maatschappelijke opgave?

Ondernemers en onderwijsinstellingen in Limburg hebben een belangrijke functie in de talentontwikkeling. Zij spelen in op grote veranderingen en uitdagingen in de economie en in de samenleving. Limburg kent prachtige innovatieve bedrijven en een breed MKB-pallet dat de Limburgse economie draagt. Het Limburgse onderwijs scoort op vele fronten prima en veel scholen in Limburg weten te vernieuwen, zoals Nieuwe Thermen in Heerlen (SVOPL) en Agora in Roermond (SOML). Limburg kent daarbij ook enkele structurele uitdagingen die aandacht vragen.

Op de eerste plaats heeft de Limburgse arbeidsmarkt te maken met tekorten. De Limburgse arbeidsmarkt is krap. Dat de bevolking vergrijsd en ontgroent helpt daarbij natuurlijk niet. Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) voorziet grote knelpunten in de personeelsvoorziening in pedagogische, technische en ICT-beroepen. Het onderwijs vervult een belangrijke rol om jonge mensen op te leiden en oudere werknemers bij- en om te scholen, een leven lang ontwikkelen. Het onderwijs draagt zo bij aan het optimaal ontwikkelen en benutten van het Limburgse arbeidspotentieel. Het onderwijs is daarmee ook een belangrijke schakel in het Limburgse leef- en vestigingsklimaat en draagt 'vanuit de wortels' bij de economische structuurversterking in Limburg. Het benutten van alle talenten en arbeidspotentieel vraagt aandacht, zowel voor kansrijke groepen als voor groepen in een kwetsbare positie.

Het opleidingsniveau blijkt op de tweede plaats een belangrijke factor in de verschillen voor (arbeids)participatie, gezondheid, opvoeding en sociaal kapitaal. Arbeidsmarkt en onderwijs zijn in dat opzicht onderdeel van de sociale agenda. Het optimaal benutten van talenten (in aanleg) hangt samen met al datgene wat mensen vanaf jonge leeftijd meekrijgen vanuit hun thuissituatie, de omgeving en de school ('het bredere sociale milieu'). Daarnaast heeft Limburg te maken met grote uitdagingen in het creëren van 'gelijke kansen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt'. Het hoge percentage leerlingen dat een lagere opleiding op de middelbare school volgt dan je op basis van het 'advies op de centrale eindtoets basisonderwijs' zou verwachten, bij kinderen met laag opgeleide ouders is verontrustend. Ook het hoge en stijgende percentage voortijdig schoolverlaters en het hoge percentage kinderen in het speciaal onderwijs is zorgwekkend. Tenslotte is de relatief hoge werkloosheid onder MBO 1 en 2-opgeleiden en het hoge percentage schoolverlaters dat op een lager niveau werkt dan waarvoor het is opgeleid een opgave voor de toekomst.

Wat is onze ambitie?

Waar mogelijk leveren wij een bijdrage om de emancipatie en participatie van kwetsbare groepen en senioren en om de integratie van nieuwkomers te bevorderen. Tegelijkertijd vragen wij van mensen om zich tot het uiterste in te spannen om zelf ook een bijdrage te leveren aan onze Limburgse samenleving. De uitvoering van de Sociale Agenda, gekoppeld aan economische structuurversterking, wordt versterkt doorgezet, waarbij bevordering van de zelfredzaamheid centraal staat. Wij erkennen de noodzaak van arbeidsmigratie, maar werken vooral aan het vergroten van het arbeidspotentieel in Limburg. Wij kijken met trots en optimisme naar de toekomst van Limburg. Wij handelen vanuit een ontwikkelingsgerichte benadering. Initiatief en ondernemerschap kunnen rekenen op onze steun. Wij werken aan een Limburg waarin het aantrekkelijk is om te blijven en je te vestigen. Dit doen wij vanuit meerjarig partnerschap met onze Limburgse kennis- en onderwijsinstellingen, bedrijfsleven, overheden en maatschappelijke organisaties.

Wij willen het beste uit alle Limburgers halen, jong en oud. Dit betekent onderwijs, dat bijdraagt aan ten eerste het versterken van het Limburgse vestigingsklimaat en

duurzame economische groei en ten tweede de brede talentontwikkeling en het creëren van extra kansen voor alle kinderen in Limburg.

Waar kiezen wij voor?

- Wij stimuleren macrodoelmatigheid en doorlopende leerlijnen in het onderwijs (op-leiden voor een baan) vanuit het primair onderwijs, naar het voortgezet onderwijs en het hoger- en beroepsonderwijs. De focus in de stimulerende maatregelen ligt bij die sectoren die te maken hebben met knelpunten in de personeelsvoorziening (zoals in de techniek en maakindustrie) en het Limburgse MKB. Wij willen ook in gesprek met Limburgse scholen over 'opleidingen die niet opleiden voor een baan'. Dit vraagt om sluitende 'human capital agenda's', een Techniekpact en centra voor vakmanschap met de onderwijsinstellingen, ondernemers en alle betrokken overheden.
- Wij streven naar het realiseren van 8.000 extra leerwerkplekken met ondernemers en scholen, tot en met 2023. Daarbij leggen wij de focus op: het Limburgse MKB in 'kraptesectoren'; jeugd in kwetsbare groepen (onder andere MBO); jongvolwas-senen tussen opleiding en arbeidsplek ('de NEET's', dat staat voor Not in Educati-on, Employment or Training); mensen met een arbeidsbeperking; inzet van senioren en Limburgers met een afstand tot de arbeidsmarkt inclusief de mogelijkheden van zij-instroom door een Limburgs scholingsfonds. Daarbij willen inzetten op de moge-lijkheden van bij- en omscholing. Vanuit de Rijksoverheid zijn hier ook te benutten mogelijkheden voor (vouchers, ontwikkelbudget etc.).
- Wij stimuleren 'gelijke kansen in het onderwijs' met meerjarige monitoring (onder-wijs en arbeidsmarkt). Onderzoek moet ook leiden tot structurele en resultaatgerich-te veranderingen in het Limburgse onderwijs. Daartoe evalueren wij de Educatieve Agenda Limburg. Daarbij hebben wij ook aandacht voor het terugdringen van het stijgende percentage voortijdig schoolverlaters en hoge percentage kinderen in spe-ciaal onderwijs. Vanuit de lopende samenwerkingsprojecten willen wij komen tot één pact met alle Limburgse gemeenten, scholen en de Rijksoverheid in het kader van het nationale programma en de 'Gelijke Kansen Alliantie'.
- Wij stimuleren structurele maatregelen voor het versterken van 'euregionale vaardig-heden' (onder andere buurtalen en euregionale stages) en '21st century skills' (zoals ondernemende en digitale vaardigheden) bij Limburgse kinderen.
- Wij continueren onze lobby voor behoud van Rijksmiddelen voor het hoger onderwijs in Limburg.
- Wij gaan volop door met onze inzet en lobby voor 'gezonde scholen' in Limburg. Wij stimuleren daarbij ook beweeg- en voedingsonderwijs met bijzondere aandacht voor de zwemvaardigheid van kinderen.

Wat is de maatschappelijke opgave?

De landbouw is een belangrijke drager van de Limburgse economie en werkgelegenheid. Een groot deel van het Limburgs grondgebied heeft een agrarische bestemming. Agrarische ondernemers staan voor aan aantal uitdagingen. Aan de ene kant zijn er economische uitdagingen. Door internationale concurrentie, Europese en nationale regelgeving en veranderingen in klimaat en consumentengedrag moeten boeren keuzes maken tussen schaalvergroting, verbreding, product- en/of productie-innovatie, nieuwe verdienmodellen, biologische productie en andere mogelijkheden. Opvolging in agrarische bedrijven is vaker een (financieel) probleem, wat tot vrijkomende agrarische bebouwingen kan leiden.

Aan de andere kant zijn er maatschappelijke uitdagingen. Zo is er groeiende aandacht voor de omgevingskwaliteit rondom veehouderijen. Voor omwonenden en voor de natuur is het van belang om emissies te beperken en daarmee overlast te verminderen. Ook is er groeiende aandacht voor dierenwelzijn. De consument wil zo goedkoop mogelijke producten in de supermarkt en tegelijkertijd een zo diervriendelijk en biologisch mogelijke productie. Boeren staan voor de uitdaging om hiertussen een balans te vinden die recht doet aan beide belangen.

Limburg kent een uniek landschap en prachtige natuurgebieden. Dit is niet vanzelfsprekend. Verschillende natuurbeheerorganisaties werken dagelijks aan het beheer en kwaliteitsverbetering hiervan. Voor Natura2000-gebieden bestaan Europese afspraken. Het gaat dan om zowel kwantitatieve (aantal hectaren) als kwalitatieve (biodiversiteit) doelstellingen. Veranderingen zoals extremere weersomstandigheden (lange droogte, hevige neerslag) en bijensterfte tasten de natuur aan. De landbouw kan eraan bijdragen dat de kwaliteit van natuur en landschap verbeteren.

De afgelopen jaren zijn er in Limburg verschillende diersoorten opgekomen die schade veroorzaken, zoals de bever, het wild zwijn en de wasbeer . Boeren, omwonenden en ander diersoorten ondervinden hier overlast van. Om de overlast tegen te gaan zijn faunabeheermaatregelen nodig.

Wat is onze ambitie?

Ook in de toekomst willen wij een gunstig ondernemersklimaat voor de landbouw zijn in Limburg. Daarom ondersteunen wij agrarische ondernemers in hun zoektocht naar nieuwe en duurzame verdienmodellen en productiemethoden. In de sectoren waarbij dit economisch realistisch is, zullen wij biologische landbouw en het werken met korte ketens stimuleren. Ook innovaties op het gebied van bijvoorbeeld de eiwittransitie (plantaardig en insecten) en plantmedicijnen kunnen, in verbinding met de Brightlands Greenport Campus Venlo, ondersteund worden. Wij streven naar een meetbare afname van emissies rondom (intensieve) veehouderijen en we houden ons aan de normen die Europees worden gesteld. Het real time meten van emissies is een belangrijke stap om te komen tot doelvoorschriften (in plaats van middelvoorschriften).

Om natuurdoelstellingen te behalen zijn zowel kwantitatieve als kwalitatieve maatregelen mogelijk. Het verwerven en inrichten van nieuwe natuurgronden is een kostbaar middel, maar kan in sommige gevallen nodig zijn om precies die gebieden te verwerven die cruciaal zijn voor het natuurnetwerk. Het opwaarderen en beter beheren van de bestaande natuurgebieden is vaak een effectiever en vooral efficiënter middel voor de biodiversiteitsdoelen. Daar zijn dan wel nieuwe investeringen voor natuurbeheer en soortenbescherming voor nodig om het beheer klaar te maken voor de toekomst. Dit doen wij samen met de natuurbeheerorganisaties en door ‘natuur-inclusieve landbouw’ te stimuleren. Door een integrale aanpak met aandacht voor water-, lucht- en bodemkwaliteit, biodiversiteit, dierenwelzijn en voedselkwaliteit.

teit valt veel effectiviteit en efficiëntiewinst te behalen. Ook het planten van nieuwe bomen kan bijdragen aan landschappelijke kwaliteit en CO₂-reductie.

Landschap en natuur hebben niet alleen ecologische, maar ook recreatieve en maatschappelijke waarde. We streven naar vermaatschappelijking van natuur en landschap. Dit betekent dat wij burgers en (toeristische) bedrijven uitdagen om bij te dragen aan het beheer van ons landschap en initiatieven op dit gebied zullen ondersteunen. Een landschapsfonds samen met partners kan hieraan bijdragen. Ook hebben we oog voor de waarde die stadsnatuur kan hebben bij (binnen)stedelijke ontwikkeling en IBA.

De Provincie heeft samen met Waterschap Limburg een belangrijke rol om onze leefomgeving aan te passen aan nieuwe weersomstandigheden. De motie 2397 Geraats inzake Herprioritering middelen ten behoeve van klimaatadaptatie geeft richting aan een herijking van doelen en middelen binnen het Provinciale Waterplan. Een integrale en realistische benadering van hoogwaterbescherming langs het hele stroomgebied van de Maas is van belang. Om droge en natte periodes het hoofd te bieden werken we toe naar een dynamisch watersysteem. Dijkverleggingen waarbij woningen buitendijks komen te liggen, moeten zoveel mogelijk worden vermeden.

Waar kiezen wij voor?

- Wij gaan opgaven op het gebied van natuur, water, landbouw en landschap in samenhang bezien en aanpakken, samen met de verschillende maatschappelijke partners. Aan deze integrale en gezamenlijke aanpak zullen wij een stevige impuls geven.
- Wij stimuleren innovaties en verduurzaming van bestaande landbouw en kringlooplandbouw. Daarbij ondersteunen we onderzoek naar nieuwe verdienmodellen en innovaties voor biologische landbouw en korte ketens in deelsectoren waar dit realistisch is. Ook initiatieven zoals Groene Helden kunnen hieraan bijdragen.
- Wij gaan voor de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Vitale Veehouderij. Het inkrimpen van de veestapel is geen doel op zich. Wij streven naar het terugdringen van emissies en het verbeteren van de omgevingskwaliteit rondom de intensieve veehouderij. Vanuit dit streven werken we mee aan een warme sanering van de varkenshouderij.
- Wij zetten ons in om Limburgse jonge boeren gebruik te laten maken van de rijksgarantieregeling voor opvolging door jonge boeren en het benutten van de beschikbare budgetten voor opleiding rondom overnameprocessen.
- Wij zullen werken volgens een faunabeheerladder, waarbij preventieve maatregelen de prioriteit hebben, maar beheerjacht niet wordt uitgesloten omwille van een goede wildstand. Ook hebben wij aandacht voor het verbeteren van de kwaliteit van de werkzaamheden van de wildbeheerseenheden.
- Voor soortenbeleid stellen wij 1 miljoen euro per jaar beschikbaar. Daarmee kan motie 2460 Plusquin en Janssen inzake Doorgaan met actieve soortenbescherming worden uitgevoerd.
- Wij maken in afstemming met Waterschap Limburg een nieuw Provinciaal Waterplan met daarin een herprioritering van maatregelen conform de motie 2397 Geraats. Daarnaast zal eerst de bestuursopdracht waterveiligheid worden afgerond, alvorens samen met het Waterschap en andere partners verder stappen worden gezet op het gebied waterveiligheid.
- Wij werken aan een robuust en adaptief water- en grondbeheer.
- Onderzocht wordt of met een herijking van de Landbouw Ontwikkeling Gebieden (LOG's) voordelige effecten kunnen optreden.
- Wij zoeken, naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State over de Programmatiese Aanpak Stikstof (PAS), oplossingen die rekening houden met de belangen van alle betrokkenen.
- Het streven is om binnen twee Statenperiodes 1 miljoen bomen te planten.

Wat is de maatschappelijke opgave?

De Stedelijke Cultuurregio Zuid heeft een sterk cultureel profiel: (inter)nationaal van belang en tegelijkertijd lokaal geworteld. Dit is een goede basis om samen met culturele organisaties en gemeenten aan verder te werken. De gevestigde cultuurinstellingen komen voor een groot deel uit Zuid-Limburg. Het cultuuraanbod in Noord- en Midden-Limburg is onderbelicht en vergt extra aandacht. Vanuit de Provincie willen wij de onderlinge samenwerking voor heel Limburg verder bevorderen en stimuleren. Limburg is rijk aan volkscultuur en traditie. Denk aan de vele harmonieën, koren en schutterijen. Tegelijkertijd zijn er veel nieuwe vormen van cultuur, zoals street art, breakdance en urban culture. Naast kerkelijk erfgoed vindt steeds meer vernieuwing rondom bijvoorbeeld industrieel erfgoed plaats. Onze provincie kent ook een rijk palet aan dialecten, maar deze zijn niet meer vanzelfsprekend of -schrijvend. Verschillende streektaalorganisaties maken zich hard voor het behoud van onze dialecten, waarbij de recente rijks erkenning van het Limburgs als volwaardige streektaal een belangrijke steun in de rug is.

Topsporters zoals Lieke Martens, Tom Dumoulin en Max Verstappen zijn Limburgs trots. Zij zijn allemaal begonnen als jong talent in de lokale sportclub, vereniging of gemeenschap. Topsport bevordert breedtesport en omgekeerd. Maar sportvoorzieningen in wijken en kernen staan onder druk. Het aantal leden en vrijwilligers neemt af. Soms leidt dit tot creatieve oplossingen, waarbij verschillende voorzieningen gecombineerd worden op één plek. Hoe dan ook zal een toekomstig sportbeleid rekening moeten houden met demografische veranderingen. De gezondheid van Limburgers ligt nog altijd achter op het landelijk gemiddeld. Sport kan een belangrijke bijdrage leveren aan een betere mentale en fysieke gezondheid.

Wat is onze ambitie?

De Limburgse cultuur is uniek en draagt bij aan onze gemeenschappelijke identiteit. Wij zijn trots op ons erfgoed en spannen ons in voor het behoud ervan. Tegelijkertijd staan wij open voor nieuwe ontwikkelingen en nieuwe vormen van cultuur. Wij zetten de inzet van de Stedelijke Cultuurregio Zuid en het Aanvalsplan Noord- en Midden-Limburg door.

De toegankelijkheid van cultuur, erfgoed en sport voor een brede doelgroep is van belang. Wij streven naar een brede cultuur- en sportparticipatie, waarbij wij speciale aandacht hebben voor doelgroepen die minder snel met cultuur en sport in aanraking komen. Wij zullen bij alle cultuurorganisaties stimuleren dat nieuwe doelgroepen en dus een zo breed mogelijk publiek wordt aangesproken en bereikt.

Voor een gezonde cultuursector is een zekere mate van eigen inkomsten van belang. Het werven van eigen inkomsten naast subsidies en samenwerking met het bedrijfsleven versterkt de onafhankelijkheid van cultuurmakers en de duurzaamheid van culturele initiatieven. Zo komt er ook weer financiële ruimte vrij voor de Provincie om nieuwe initiatieven aan te jagen en te stimuleren.

Culturele en sportieve voorzieningen en evenementen dragen bij aan een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat in Limburg. Dat is van belang voor inwoners, voor werknemers en werkgevers en voor de toeristische sector. Het maakt onze provincie ook interessanter voor jongeren en studenten om te blijven of om terug te keren.

Er bestaan verschillende culturele en sportieve organisaties en verenigingen die zich inzetten voor gemeenschappelijke doelen. Door verbindingen te leggen en georganiseerd samen te werken, zoals bij de sporttakplatforms en de Coöperatie Erfgoed Limburg, kan de effectiviteit worden vergroot.

Waar kiezen wij voor?

- Wij maken actief werk van een aanpak om de mensen die niet frequent kunnen deelnemen of onbekend zijn met cultuur- erfgoed- en/of sportactiviteiten hiermee te la-

ten kennismaken. Denk daarbij aan leerlingen in het speciaal onderwijs, jongeren en volwassenen met een lichamelijke of cognitieve beperking, of die door chronische ziekte weinig kunnen. Maar ook jongeren die van huis uit niet of nauwelijks in aanraking komen met cultuur, erfgoed en sport. In deze aanpak onderzoeken wij of met een laagdrempelige regeling bijvoorbeeld door verenigingen materialen voor hen aangeschaft kunnen worden of maatwerk-programma's voor kunst en cultuur gestart kunnen worden. Hiermee wordt ook aangesloten bij de uitgangspunten van de minister OCW voor nieuwe cultuurperiode 2021-2024 met een extra impuls voor cultuuronderwijs.

- Wij blijven investeren in de culturele infrastructuur van heel Limburg. Daarbij zal er speciale aandacht zijn voor de Stedelijke Cultuurregio Zuid en het Aanvalsplan Noord- en Midden-Limburg.
- Wij stimuleren nieuwe vormen van cultuur die een nieuw breed publiek aanspreken en binding hebben met het profiel van de regio.
- Wij continueren de samenwerking met crowdfundingplatform Voordekunst.nl en stimuleren cultuurinstellingen via onze subsidiebeschikkingen om eigen inkomsten te werven.
- In zijn algemeenheid geldt dat er een nauwere samenwerking tussen culturele instellingen en bedrijfsleven wordt gestimuleerd, waarbij ook het advies van de Cultuur-tank Limburg in overweging wordt genomen.
- Wij blijven het Jeugdfonds Sport en Cultuur en DOOR! muziekonderwijs ondersteunen, zodat alle jongeren in Limburg kunnen meedoen aan sport en/of cultuur.
- Wij willen jongeren meer bewust maken en deelgenoot maken van de Limburgse omgeving en het Limburgse verleden. Bijvoorbeeld door het stimuleren van streektaal, onderwijs vanuit de Canon van Limburg en bezoeken aan bijzondere plekken uit het Limburgse verleden. Bijvoorbeeld in het kader van 75 jaar bevrijding of 'Working on Europe'.
- Wij investeren in voorzieningen en initiatieven voor gehandicaptensport.
- Wij werken voortvarend toe naar het vormen van één sport-uitvoeringsorganisatie waarbij de verschillende sportplatforms leidend zijn voor de prioriteiten en wijze van ondersteuning.
- Wij zetten ons in voor het herbesteding van monumenten, zowel religieuze als niet-religieuze, om zo dat deel van ons Limburgs erfgoed te behouden.
- De spreiding van landelijke cultuurgelden en de middelen uit de cultuurfondsen over de verschillende provincies is onevenredig. Een groot deel van de landelijke middelen gaat naar de Randstad. Wij maken ons hard voor een evenwichtiger spreiding en voor Rijkserkenning van het Bonnefantenmuseum.
- Wij geven een vervolg aan het provinciaal beleid ten aanzien van Museumplein Limburg (Continium, Cube en Columbus te Kerkrade), ingezet met het Aanvalsplan 2017-2019, mede uitgaand van meerjarige ondersteuning door de gemeente Kerkrade en de aanbevelingen voortkomend uit de visitatie, die in 2018 heeft plaatsgevonden. Hiermee wordt een solide basis gelegd voor de verdere ontwikkeling van educatieve en andere publieksactiviteiten en verbreding van (eu-)regionale netwerken, onder andere op het terrein van techniek, ontwerp en duurzaamheid met het onderwijs en het bedrijfsleven.
- Wij bouwen voort op de ingezette lijnen om de Limburgse archeologie actief in de 'etalage' te zetten en te houden, waarbij wij de verbindingen tussen partijen in projectmatige samenwerking en onderlinge kennisuitwisseling actief stimuleren.
- Wij zoeken de verbinding met cultuur en sport in de Euregio om te komen tot een gezamenlijk aanbod dat elkaar aanvult en versterkt. Gemeenschappelijke initiatieven zoals grensoverschrijdende evenementen en de Euregionale museumkaart zullen wij ondersteunen.
- Wij spannen ons in om de regeldruk bij evenementen in samenspraak met onze partners zoveel als mogelijk terug te dringen.
- Wij stimuleren een integrale, gezamenlijke streektaalaanpak vanuit de streektaalorganisaties. Dialect kan ook een rol spelen op andere beleidsvelden, zoals eenzaamheid bij senioren.
- Wij ondersteunen de doorontwikkeling van de sporttakplatforms en de Coöperatie Erfgoed Limburg.
- Als wij kansen zien om hele bijzondere, grote en (inter)nationale evenementen met een duidelijke meerwaarde naar Limburg te halen dan zullen wij ons hiervoor inzetten. In dat geval zal de dekking van de provinciale bijdrage uit de Immunisatie-reserve plaatsvinden.

Wat is onze ambitie?

In de verklaring van uitgangspunten van 10 mei 2019 hebben partijen het volgende vastgesteld:

“We gaan verstandig om met belastinggeld. Iedere euro die de provincie uitgeeft, is door Limburgers verdiend en door de Limburgse belastingbetalers afgedragen. Dit geld moet zuinig en zinnig worden besteed. De Provincie hoort het goede voorbeeld te geven en haar begroting op orde te hebben. Dit betekent ook een verstandige omgang met onze Essent-gelden.”

Als financiële kaders voor de periode 2019-2023 gelden de Financiële verordening 2016, het Uitvoeringskader Sturing in Samenwerking 2.0 (SIS 2.0) en de financiële spelregels zoals hieronder beschreven. Om onze gezamenlijke verantwoordelijkheid als collegiaal bestuur te benadrukken hebben wij de beschikbare intensiveringsmiddelen voor de periode 2019-2023 zodanig opgezet dat meerdere portefeuillehouders in een collegiale bestuursstijl worden uitgedaagd voor een efficiënte en effectieve inzet hiervan in de komende periode. Hier wordt dan ook gewerkt met gezamenlijke inzet van budgetten.

Waar kiezen we voor?

Beschikbare ruimte

De beschikbare ruimte in de periode 2019-2023 treft u aan in onderstaande tabel.

Financiële ruimte 2019 - 2023
Begrotingsresultaat na Voorjaarsbrief 2019
Effecten meicirculaire 2019
Indexering begroting op basis van info meicirculaire (1,9% ipv 2,25%)
Bevriezen opcenten MRB 2020-2021, daarna indexeren 2022-2023
Begrotingsresultaten
Reserveren voor volgende statenperiodecoalitie 1/3 deel van 2023
Restant intensiveringsmiddelen per 28-5-19
Generieke taakstelling op beleid
Inzet Immunisatiereserve
Inzet reserve bereikbaarheidsmiddelen
Totaal beschikbare ruimte 2019-2023

- Voor de opcenten MRB is er gekozen om deze de eerste 2 jaar gelijk te houden aan het niveau van 2019 en vanaf 2022 deze te indexeren. Hierbij worden de landelijke ontwikkelingen op het vlak van elektrisch rijden in relatie tot de opcenten MRB betrokken.
- In deze opzet gaan wij ervan uit dat in 2023, het laatste jaar van deze statenperiode, beschikbare begrotingsruimte voor tenminste 1/3 deel beschikbaar moet zijn voor de dan startende nieuwe statenperiode.
- Vanuit de vorige statenperiode resteert nog een bedrag van €1,8 mln. aan intensiveringsmiddelen die we inzetten voor de periode 2019-2023.
- Daarnaast hebben wij gekozen voor een generieke taakstelling op beleid van €50 miljoen.
- Vanuit de immunisatiereserve wordt deze periode €86 miljoen euro ingezet om een extra impuls te kunnen geven aan Economie, Energiebeleid, Natuur en Landschap en Sociale Agenda. Hierbij geldt dat deze immunisatiereserve niet onder de €900 miljoen mag zakken en dat de eindejaarsopbrengsten worden toegevoegd aan de immunisatiereserve. Voor wat betreft de immunisatiereserve zullen wij deze, conform het instellingsbesluit, als achtervang gebruiken indien zich risico's ontploegen waarbij de Provincie bevoegd gezag is zonder dat we daarvoor bedragen gaan reserveren of labelen (bijvoorbeeld afval, sanering, etc.) Ook t.a.v. het ramingsproces van majeure complexe projecten waar gewerkt wordt met zogenaamde probabilistische ramingen van P50 en P85 kan de immunisatiereserve als achtervang worden ingezet. Voor wat betreft het eerste geldt dat uiteraard alle verhaalsmaatregelen op veroorzakers zullen worden ingezet alsmede dat een beroep zal worden gedaan op rijksmiddelen in deze. Voor wat betreft het tweede zullen wij nog met een uitgewerkt kader, ter vaststelling door Provinciale Staten, komen in deze periode gekoppeld aan onze keuzes in de mobiliteits- en infrastructuuropgaven.

x € 1 mln

	Begroting	Meerjarenraming				Totaal
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	12,6	44,5	47,2	52,7	53,2	210,1
	-1,8	0,1	-2,7	-4,1	-4,4	-12,9
	0,0	0,3	0,6	0,9	1,1	2,9
	0,0	-2,5	-4,9	-5,4	-5,9	-18,7
	10,7	42,4	40,2	44,1	44,0	181,5
					-14,7	-14,7
	1,8					1,8
	0,0	12,5	12,5	12,5	12,5	50,0
	0,0	21,5	21,5	21,5	21,5	86,0
	0,0	25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
	12,5	101,4	99,2	103,1	88,3	404,6

Beleidsintensivering

Overeenkomstig de vorige statenperiode gaan wij nu ook weer werken met beleidsintensivering. In onderstaande tabel zijn deze opgenomen voor de periode 2019-2023. Daarbij zijn ook de hoofdverantwoordelijke portefeuillehouders benoemd. Vanuit collegiaal bestuur is het college eigenaar van de afzonderlijke posten.

Intensivering 2019-2023 (maximale indicatieve bedragen)
Duurzaamheid en Energie <i>Brugman-Rustenburg en Burlet</i>
Regiodeals, IBA-Parkstad, verstedelijking, Leefbaarheid <i>Dritty en Koopmans</i>
Natuur, Landschap en adaptatief water en grondbeleid <i>Brugman-Rustenburg en Mackus</i>
Landbouw <i>Mackus</i>
Monumenten <i>Mackus</i>
Toerisme en recreatie <i>Van den Akker</i>
Cultuur en erfgoed <i>Koopmans</i>
Sociale Agenda <i>Housmans</i>
Sport <i>Van den Akker</i>
Bestuurlijke vernieuwing <i>Allen</i>
Veiligheid en groene brigade <i>Burlet en Housmans</i>
Economie Onderwijs en Arbeidsmarkt <i>Van den Akker, Burlet en Mackus</i>
Procesmiddelen, onvoorzien, cofinanciering Europa <i>Allen</i>
Onderhoud provinciale gebouwen <i>Koopmans</i>
<i>Brugman-Rustenburg, Mackus en Van den Akker</i> Mobiliteit en infrastructuur, waarvan voor fiets €25 mln.
Totaal beschikbare ruimte 2019-2023

- Voor Duurzaamheid, Economie en Energie wordt €150 mln. revolverend ter beschikking gesteld in deze periode.
- Voor Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt zal op basis van een nog op te stellen en door Provinciale Staten vast te stellen, beleidskader inzake IP- en dividendopbrengsten, nog maximaal €20 miljoen extra ter beschikking kunnen worden gesteld.

x € 1 mln

	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal
	-	10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
	-	8,0	9,0	9,0	9,0	35,0
	-	10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
	-	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
	-	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
	-	2,5	2,5	2,5	2,5	10,0
	-	6,0	6,0	6,0	6,0	24,0
	-	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
	-	2,5	2,5	2,5	2,5	10,0
	-	0,5	0,5	0,5	0,5	2,0
	-	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
	-	12,5	12,5	12,5	12,5	50,0
	4,0	5,5	5,5	5,5	5,5	26,0
	-	0,9	0,9	0,9	0,9	3,6
	-	25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
	4,0	99,4	100,4	100,4	100,4	404,6

Financiële spelregels collegeperiode 2019 - 2023

We maken onderscheid tussen de middelen opgenomen in de huidige begroting en meerjarenraming (bestaande uit reguliere middelen, personele lasten, kapitaallasten, investeringskredieten, reserves, ontvangen (rijks)uitkeringen met specifiek bestedingsdoel en reeds bestaande provinciale fondsen) en de beleidsintensiveringsmiddelen zoals opgenomen in het Collegeprogramma 2019-2023. Vanuit ons streven om zo zorgvuldig mogelijk te begroten in een dynamische omgeving, waarbij we kritisch zijn op de inzet van onze middelen, worden de beleidsintensiveringsmiddelen aangesproken indien blijkt dat de beschikbare middelen opgenomen in de huidige begroting en meerjarenraming onvoldoende zijn voor het realiseren van onze ambities. In de begroting worden de beschikbare beleidsintensiveringsmiddelen (stelposten voor nieuw beleid) dan ook opgenomen als stelpost in een algemeen programma Financiën. Op deze wijze worden voor Provinciale Staten de inzet en het nog beschikbare deel van de beleidsintensiveringsmiddelen op een transparante en toegankelijke manier zichtbaar gemaakt.

Wij hanteren daarbij de volgende financiële spelregels ->

1. Provinciale Staten verlenen Gedeputeerde Staten mandaat voor het 'naar voren halen' van intensiveringsmiddelen in de meerjarenbegroting ten behoeve van concrete activiteiten mits een structureel sluitende meerjarenraming verzekerd blijft en een gedegen inhoudelijke onderbouwing aanwezig is. Deze wijzigingen zullen worden verzameld en periodiek aan Provinciale Staten worden aangeboden bij de voortgangsrapportage en de jaarstukken. Via actieve informatieplicht worden Provinciale Staten hierover zo spoedig mogelijk geïnformeerd. De middelen mogen maximaal 1 jaar naar voren worden gehaald en dat pas nadat de budgetten van het lopende boekjaar zijn ingezet.

- a. Bestedingen groter dan € 1 mln. vergen een vooraf door Provinciale Staten inhoudelijk en financieel vastgesteld kader.
- b. Het onder 1 a. gestelde geldt niet als Gedeputeerde Staten achteraf kunnen motiveren dat er een groot maatschappelijk belang is gediend bij het afzien van het vooraf voorleggen van een besluit aan Provinciale Staten.
- c. Overschrijding van een door Provinciale Staten vastgesteld kader zowel wat betreft extra bestedingen als het doel waarvoor de Staten een kader hebben vastgesteld, vergen zo mogelijk besluitvorming vooraf door Provinciale Staten.

2. Beleidsintensiveringsmiddelen (stelposten nieuw beleid):

- a. De beleidsintensiveringsmiddelen zoals benoemd in het collegeprogramma 2019-2023 zijn beschikbaar voor deze statenperiode. De in enig jaar niet benutte middelen blijven in principe beschikbaar voor volgende jaren.
- b. Voor de inzet van deze beleidsintensiveringsmiddelen zal per beleidsintensivering een beleidsplan/uitvoeringsplan/kader worden opgesteld door het college ter vaststelling door Provinciale Staten.
- c. Besluitvorming over het opgestelde beleidsplan/uitvoeringsplan/kader over de inzet van beleidsintensiveringen vindt in principe op twee momenten per jaar plaats (bij de voorjaarsnota- en de begrotingsbehandeling).
- d. De beleidsintensiveringsmiddelen worden vervolgens eerst ingezet op basis van een collegebesluit.
- e. Alvorens de intensiveringsmiddelen worden aangesproken dienen de beschikbare middelen in de huidige begroting en meerjarenraming (zie hierboven) ingezet te worden.
- f. We hebben een totaal budget beschikbaar van €26 miljoen voor procesmiddelen, voor het binnenhalen van cofinancieringsmiddelen Europa en voor onvoorzien. De procesmiddelen zijn bestemd voor het ondersteunen en aanjagen van projecten/processen onderdeel uitmakende van de prioriteiten zoals genoemd in het collegeprogramma. Via de reguliere P&C-cyclus worden Provinciale Staten over de inzet geïnformeerd. Ter stimulering van het binnenhalen van Europese cofinancieringsmiddelen is de afspraak dat voor 30% gebruik kan worden gemaakt van de intensiveringsmiddelen "Europese middelen". De overige provinciale bijdrage (70%) benodigd om Europese middelen te genereren wordt vanuit het project/programma ingebracht. Voor het onderdeel Onvoorzien geldt dat deze middelen pas worden aangesproken indien de overige intensiveringsmiddelen geheel zijn ingezet. Deze middelen zijn bestemd voor onvoorzien zaken en niet voor het afdekken van tekorten. Bij inzet hiervan is Provinciale Staten besluitvorming aan de voorkant vereist.

3. In de Voorjaarsnota 2016 is het kader gesteld voor toekomstige besluitvorming inzake de inzet van bereikbaarheidsmiddelen. Deze lijn zetten wij voort. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De vroegere BDU-inkomsten worden voor langere tijd (over de statenperiode heen) beschikbaar gehouden voor "bereikbaarheid" ondanks dat het vanaf 2016 onderdeel is van het provinciefonds; Wij zullen geen exploitatiebijdragen voor rail-infraprojecten en railterminals verstrekken;

Als kader hanteren wij;

- Op basis van de uitgangspunten is een meerjarige doorkijk gemaakt tot 2033 van de beschikbare ruimte voor de bereikbaarheids-/mobiliteitsmaatregelen. De beheer- en onderhoudsmiddelen én nieuwe initiatieven worden daarbinnen gewogen. Alle voorstellen worden hiertoe getoetst aan het hiervoor ontwikkelde "afwegingskader Mobiliteitsopgaven en -ambities" (GS 25-9-2018);

- In aanvulling op de 1e bullit kan bij nieuwe projecten c.q. aanpassingen van bestaande projecten slechts via herprioritering van projecten die vastgesteld zijn onder regulier en actuele projecten dekking hiervoor worden aangewezen;
- Besluitvorming omtrent toekennen van middelen voor nieuwe projecten c.q. aanpassing van bestaande projecten vindt plaats indien deze daadwerkelijk besluitvormingsgereed zijn;
- Nieuwe projecten ingediend door het College of Provinciale Staten worden pas in behandeling genomen indien deze vergezeld zijn van een volledig dekkingsvoorstel;
- Voordelige afrekeningen van projecten gefinancierd binnen dit kader blijven binnen dit kader beschikbaar.

4. Immunisatiereserve

- a. De Immunisatiereserve mag deze statenperiode niet onder de € 900 mln. zakken.
- b. De eindejaarsopbrengsten worden toegevoegd aan de Immunisatiereserve.
- c. Voor wat betreft de Immunisatiereserve zal, zonder dat daarvoor bedragen worden gereserveerd of gelabeld, als achtervang gebruikt worden voor risico's waar de provincie vanuit de wet wordt aangesproken om zorg te dragen voor opruiming cq. voor herstelmaatregelen en voor het ramingsproces bij grote projecten waarbij de zogenaamde P50 en P85 systematiek speelt.
- d. Bij revolverende investeringen geldt de risico-reserveringssysteematiek zoals beschreven in SIS 2.0, waarbij wordt opgemerkt dat mocht er sprake zijn van exceptionele investeringen wij voor maatwerkoplossingen in dit kader met een voorstel naar Provinciale Staten komen (bijvoorbeeld financieringen vanuit EIB of Invest-NL).
- e. Indien de Immunisatiereserve als gevolg van toevoegingen van de eindejaarsopbrengsten boven de € 986 mln. uitkomt dan geldt dat deze middelen in eerste instantie binnen de Immunisatiereserve blijven. Te zijner tijd zal eventuele inzet van het meerdere overwogen kunnen worden.
- f. Het verlies aan renteopbrengsten ten gevolge van uitgaven uit de Immunisatiereserve wordt niet gecompenseerd.

5. De meerjarige begrotingsruimte mag worden belast met de jaarlasten van structuurversterkende projecten.

6. Bij een eventuele herziening van de decentralisatie-uitkeringen via het provinciefonds, zullen de negatieve gevolgen binnen de betreffende beleidsterreinen zelf opgevangen moeten worden. Het netto-effect van een mogelijke meevaller zal in eerste instantie terugvloeien naar het beleidsveld en zal ter overweging door het college aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

7. We voorkomen in principe de stapeling van provinciale subsidies.

8. Budgetten worden in beginsel niet naar een volgend begrotingsjaar 'doorgeschoven' tenzij:

- a. er een PS-/GS-verplichting schriftelijk en termijngebonden aan ten grondslag ligt of,
- b. het doorschuiven noodzakelijk is ter afronding van een door PS of GS in het lopende jaar genomen besluit (uitvoering is dus wel al gestart of aantoonbaar voorbereid). Het doorschuiven van budgetten is dan ook geen vanzelfsprekendheid en elk voorstel zal expliciet door het college besloten worden. De zaken die worden 'doorgeschoven' zullen worden verzameld en aan PS worden aangeboden ter besluitvorming bij de jaarstukken.

9. Toekomstige tekorten en overschotten in de risicoreserve Financieringen & Garanties worden in onderstaande volgorde gedekt of vallen vrij:

- a. Jaarrekeningresultaat
 - Inclusief rente opbrengsten
 - Inclusief bijzondere baten (bijvoorbeeld dividend)
- b. Begrotingsruimte binnen de statenperiode
- c. Deel Immunisatiereserve boven de € 900 mln.
- d. Taakstellingen

De voorgaande methodiek willen wij een maal per vier jaar te laten toetsen door een externe partij. Dit zal plaatsvinden medio deze statenperiode.

Hoofdstuk V. Verdeling van portefeuilles

Joost van den Akker

- Economie waaronder:
- Logistiek en distributie
 - Industriebeleid
 - Coördinatie Brightlands
 - Brightlands Maastricht Health Campus
 - Brightlands Smart Services Campus
 - Bedrijventerreinen
- Onderwijs
Arbeidsmarkt
LIOF & MKB-fondsen
Acquisitie
Maastricht Aachen Airport
Toerisme & recreatie
Sport

Carla Brugman

Energiebeleid
Waterbeleid incl. WML & Waterschap
Adaptief water- en grondbeleid
Openbaar vervoer
Fietsbeleid
Ooijen - Wanssum
Natura 2000
Soorten beleid

Ruud Burlet

Brightlands Chemelot Campus
Duurzaamheid / Blue-Economy
(incl.milieu)
Afval & recycling
IPO-bestuur
Drugsafvaldumpingen / Groene brigade
Ontgrondingen
Bodem en ondergrond
Aanbestedingsbeleid
Archeologie
Mediabeleid

Andy Dritty

Wonen
Binnenstedelijke ontwikkeling
Volkshuisvesting
Ruimtelijke ordening
Omgevingswet - omgevingsvisie
Europese programma's
Europees Comité van de Regio's
IBA Parkstad
Mijn(water)schade
Interbestuurlijk toezicht
Toezicht gemeenten financiën
Bestuurlijke organisatie

Robert Housmans

Sociale agenda (incl. Jeugdfonds)
Bibliotheekwerk en laaggeletterdheid
Zorg
Seniorenbeleid
Maatschappelijke organisaties
Veiligheid
Schutterrijwezen
Toezicht & Handhaving
RUD Zuid & Noord Limburg

Ger Koopmans

Financiën
Cultuur en erfgoed
Regiodeals
Integratie
Grondbedrijf
Public affairs
Personeel en organisatie /
bedrijfsvoering
Subsidies / algemeen

Hubert Mackus

Landbouw
Monumenten
Brightlands Campus Greenport Venlo
Rijksinfrastructuur
(incl. Railagenda)
Plattelandsontwikkeling en
landschap
Provinciale wegen
Faunabeleid & biodiversiteit
Programmatische Aanpak Stikstof
(PAS)
1 miljoen bomen plan
Natuur (excl. Natura 2000)

CdK

Rijkstaken

Algemene beleidscoördinatie en strategie

Bestuurlijke en ambtelijke integriteit

Communicatie en Branding

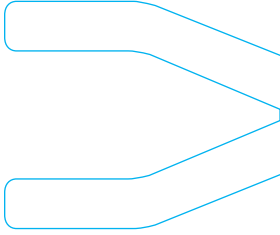
Coördinatie internationalisering

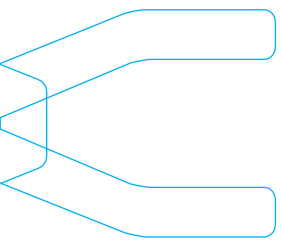
Algemene juridische zaken

Allen

Burgerparticipatie & Bestuurlijke vernieuwing

Vernieuwend

Verbinden

